

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ · ΚΑΛΛΙΡΡΟΗ ΠΑΡΡΕΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' ΕΤΟΣ 24^{ον} | ΑΘΗΝΑΙ 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1910 | ΑΡΙΘΜΟΣ 983

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Τώρα ποῦ ἡ Ἐπανάστασις ἐτελείωσε καὶ ποῦ ὅλοι κάμνουν τὸν ἀπολογισμὸν τῆς, ὡς ἐξετάσωμεν καὶ ἡμεῖς ποῖον μέρος ἔλαβαν αἱ γυναῖκες εἰς αὐτὴν καὶ τί ἔκαμεν αὐτὴ διὰ τὰς γυναῖκας, ποίους προστατευτικὸς νόμους ἐψήφισε, ποίους δρόμους προόδου ἀνοίξε, μὲ ποίους σταθμοὺς πραγματικῆς ἀναγεννήσεως διὰ τῆς γυναικὸς ἐχάραξε τὸν δρόμον τῆς.

Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι ἡ Ἐπανάστασις αὐτὴ ἀφήκεν ἐντελῶς ἀσυγκινήτους τὰς γυναῖκας. Συνήθως ὅλαι αἱ στάσεις, τῶν ὁποίων προηγούνται μυστικαὶ συνεννοήσεις, ἔχουν παράγοντας ἰσχυροὺς καὶ πολυτίμους τὰς γυναῖκας. Εἰς τὴν στάσιν τοῦ Ἀρμοδίου καὶ τοῦ Ἀριστογείτονος ἡ Λέαινα, ἡ γνωστὴ συνομώτρια, ἀνεδείχθη ἡρωὶς. Εἰς τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν γυναῖκες ἐπαναστάτριαι ἀνέβησαν εἰς τὴν λαϊμητόμον καὶ ἡ Fronde ἔμεινεν εἰς τὴν ἱστορίαν, σημεῖον χαρακτηριστικὸν τῆς ὀρμητικότητος, μὲ τὴν ὁποίαν αἱ γυναῖκες ἐρρίφθησαν εἰς τὴν αἰματηρὰν πάλην πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου.

Αἱ κατὰ τοῦ Ρωσικοῦ καθεστῶτος ἀλλεπάλληλοι στάσεις καὶ αἰώνιαi συνομοσίαι ἔχουν ὡς κυριωτάτους μοχλοὺς γυναῖκας, ἀπὸ τὰς πλέον σημαινούσας καὶ διὰ τὴν μόρφωσίν των καὶ διὰ τὴν κοινωνικὴν των θέσιν. Αἱ Ἀμε-

ρικανίδες ἔκαμαν αὐταὶ πρῶται τὸν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν μαύρων ἀγῶνα καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις εἶχεν ἡρωίδας, πλὴν τῶν Σουλιωτισσῶν καὶ τοῦ Ζαλόγγου, καὶ πολλὰς φιλησύχους γυναῖκας χωρίων καὶ πόλεων. Ἡ Τούρκισις τῆς τελευταίας ἐπαναστάσεως ἦσαν συναρχηγοὶ εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς ἐπιτροπὰς καὶ ἀνεδείχθησαν ῥήτορες πρώτης τάξεως, ἐξεγείρουσαι καὶ ἐνθουσιάζουσαι τοὺς ὄχλους.

Ἄλλ' ἡ ἰδικὴ μας ἐπανάστασις, ὅπως δὲν κατώρθωσε νὰ συγκινήσῃ τὰς γυναῖκες καὶ νὰ τὰς ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν ρουτίναν τῆς καθημερινῆς τῶν ζωῆς, ἔτσι καὶ τὰς ἐλησιμόνησεν ἐντελῶς εἰς τὸ ἀνορθωτικὸν ἔργον, μὲ τὸ ὁποῖον ἐδικαιολόγησε τὴν ὑπαρξίν τῆς.

Διὰ νὰ μὴ τὰς νομίσῃ ἀναγκαίαις διὰ τὴν ἐξέγερσιν, δὲν τὰς ἐνόμισε καὶ ἱκανὰς νὰ λάβουν μέρος εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀνορθώσεως, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς τὴν νομοθεσίαν τὴν ὁποίαν ἐπέβαλε. Οἱ Σουλιῶται εἶχαν γυμνάσει τῆς γυναῖκες τῶν εἰς τὸ τουφέκι, καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ στιγμή τοῦ ἔπρεπε, ἡ γυναῖκα τοῦ Σουλίου ἀπεθανάτισε τὸ Σοῦλι. Οἱ ἰδιοὶ μας κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς ἔχουν γυμνάσει εἰς τὰ χαρτιά, τὸ πιάνο, τὰ γαλλικὰ καὶ τὸν χορὸ καὶ ὅταν αὐτοὶ ἐπανάστατοῦσαν καὶ ἐνομοθετοῦσαν αἱ περισσότεραι γυναῖκες ἔπαιζαν χαρτιά, πιάνο καὶ ἐχόρευαν, συνομιλοῦσαι γαλλικά.

Αὐτὸ φοβοῦμαι θὰ ἔχη νὰ εἰπῇ ἡ ἱστορία ποῦ θὰ γραφῇ αὔριον διὰ τὰς γυναῖκας τῆς σημερινῆς ἐπαναστάσεως.

Τὸ ξεσκόνημα τοῦ σπιτιοῦ, τὸ μαγερεῖο, τὰ κήξ γὰ τὸ τσάι, ἡ τουαλέττα, τὸ φλέρτ, ἰδοὺ ἡ ζωὴ τοῦ σπιτιοῦ, ἡ ἰδιωτικὴ ζωὴ τῶν περισσοτέρων Ἑλληνίδων τοῦ κόσμου εἰς τὰς ἡμέρας αὐτὰς ποῦ ἔπρεπε νὰ εἶναι γεμάτες πόθους καὶ ὄνειρα καὶ ἐλπίδας καὶ δρᾶσιν καὶ ἐνεργείας πρὸς πραγματικὴν καὶ ἰδικὴν των καὶ τῶν ἰδικῶν των ἀνακούφισιν.

Ἡ τύχη των, ἡ προστασία τῆς τιμῆς των πτωχῶν καὶ ἀδυνάτων, τῶν συμπερόντων των, τῶν παιδιῶν των, τῆς εὐτυχίας των, τίποτε δὲν τῆς ἠλέκτρισε, τίποτε δὲν τὰς ἐξύπνησε, τίποτε δὲν τὰς ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν μηχανικὴν καὶ αὐτόματον ζωὴν τῆς ρουτίνας.

Οἰαδήποτε ἐνέργεια διὰ μεταβολὴν, διὰ τροποποιήσιν ἀδικῶν νόμων, διὰ προστατευτικὴν μεταρρυθμίσιν, ἔγεινε μονομερῆς, ὅπου ἔγεινε, καὶ δι' αὐτὸ ἴσως καὶ μονομερῆ ὑπῆρξαν τὰ ἀποτελέσματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἄλλως ἢ ἐπανάστασις δὲν ἔλαβε κανὲν μέρος.

Ἄλλὰ καὶ πουθενὰ νέοι ἄνδρες, εἰς τὴν Ἐπανάστασιν αὐτὴν, νέοι ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ὑψώνουν μίαν σημαίαν μετ' ἴσους προόδου, ἂν ὄχι τὴν γυναικίαν χειραφέτησιν, ὅπως ἔκαμαν καὶ μερικοὶ Νεότουρκοὶ ἀκόμη, ἀλλὰ διὰ τὴν γυναῖκα ἢ τουλάχιστον τὴν προστατευτικὴν νομοθεσίαν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τῶν παιδιῶν.

Τίποτε. Κανείς. Ἐνας ἀπὸ τοὺς νέους βουλευτάς, ὅταν ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἐπρότεινεν ὡς ἀναπληρωματικὰ πρόσωπα τὰς γυναῖκας εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια, ἐξηγήθη καὶ ἔθαψεν ὑπὸ τὰ σκώματα τῆς Βουλῆς ὄχι νεωτερισμόν, ὄχι θεσμόν προοδευτικόν, ἀλλὰ θεσμόν ὑπάρχοντα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους τοῦ Χριστιανισμοῦ. Θεσμόν, ὁ ὁποῖος ἐσυμβιβάζετο καὶ μετὰ τὰς θεωρίας ἀκόμη τῶν Βυζαντινῶν καλογῆρων, οἱ ὁποῖοι ἐσυζητοῦσαν ἂν αἱ γυναῖκες εἶχαν ἢ ὄχι ψυχὴν.

Τίποτε λοιπὸν τὸ ἀνακαινιστικὸν πράγματι καὶ τὸ νέον ἀληθινὰ ὑπὸ ἔποψιν προόδου εἰς τὴν Ἐπανάστασιν αὐτὴν. Ρουτίνα ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον μετ' ἀλλαγὴν μόνον προσώπων.

Καὶ ἐνῶ ἀνεγράφησαν ἀπὸ τρίτους ἕνα δύο ὀνόματα νέων, οἱ ὁποῖοι ἤρχοντο ἀπὸ τὰς Εὐρώπας μελετημένοι δὴθεν καὶ ἔτοιμοι εἰς ἀνορθωτικὴν δρᾶσιν, οἱ νέοι αὐτοὶ ἐμειναν σιωπηλοὶ καὶ ἄφωνοι, ὡσάν ἢ ἐπανάστασις ἢ ὁποῖα ἐξηγοῦσεν ἐν τούτοις ἀνθρώπους καὶ ἤθελε τὴν συνδρομὴν των, νὰ ἔπρεπε νὰ δημιουργήσῃ αὐτὴ καὶ μόνη τὴν φήμην των. Οὔτε ἕνα ἄρθρον, οὔτε μία διαλέξις πολιτικὴ, οὔτε ἡ σκιὰ ἐνὸς προγράμματος,

Σχέδια διὰ καταρτισμὸν νόμων προστατευτικῶν διὰ τὰς γυναῖκας διεβιβάσθησαν ἀπὸ μέλη τοῦ Συνδέσμου εἰς τὴν νεότητα αὐτὴν τὴν ἀδρανῆ διὰ τὰ μορφώσῃ εἰς νόμους. Ἄλλὰ δὲν ἤρρε καιρὸν. Καὶ ὅταν εἰς τὸν τότε ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Τριανταφυλλάκον ὑπέβαλα ἐγὼ ἕτοιμον νομοσχέδιον διὰ προστασίαν τῆς ἐργατίδος, ἡ ὁποία μόνον εἰς τὸν τόπον μας εἶναι ἔρμαιον τῶν ἐκμεταλευτῶν ὁ κ. ὑπουργὸς μοῦ ἀπήντησε.

Οἱ νέοι, καὶ μοῦ ἀνέφερον ὀνόματα θὰ ἐτοιμάσουν σχετικὸν νόμον, εἰς τὸν ὁποῖον θὰ περιληφθῇ καὶ ὁ ἰδικός σας.

Καὶ ὅταν εἶχε ψηφισθῇ ὁ νόμος περὶ Κυριακῆς ἀργίας, ὁ ὁποῖος δὲν ἐνθυμήθη κἄν τὴν δυστυχεῖ ἐργατίδα τῶν ἐργοστασίων, μόνον τότε εὐρέθη ὁ νέος βουλευτὴς κ. Σηλιμάν τὸν ὁποῖον παρεκάλεσα νὰ ὑποβάλλῃ καὶ τὴν γνωστὴν τροποποίησιν, δι' ἧς κατηργήθη καὶ ἡ πέραν τῆς 8ης ἑσπερινῆς ἐργασία τῶν γυναικῶν. Ὁ μόνος νέος ποῦ ἐννόησεν ὅτι αἱ γυναῖκες ἔχουν δικαιώματα ἐπὶ τῆς προστατευτικῆς νομοθεσίας καὶ εἰς τὸν ὁποῖον χωρὶς καμμίαν βοήθειαν τῆς ἐπαναστάσεως ὀφείλεται ὁ μοναδικὸς αὐτὸς νόμος τῆς ἀνορθωτικῆς λεγομένης περιόδου τῆς Βουλῆς.

Εἶναι τὸ μόνον φωτεινὸν σημεῖον διὰ μίαν ἀποκλειστικὴν τάξιν γυναικῶν ὁ νόμος αὐτός, ὅσον δὲ ἐλάχιστος καὶ ἂν φαίνεται ἀποτελεῖ ἕνα μεγάλο βῆμα σωτηρίας, διότι προστατεύει καὶ τὴν ὑγίαν καὶ τὴν ἠθικὴν τῶν μητέρων τῆς αὔριου.

K. PAPPEN

Σ' ἕΝΑ ΠΑΡΕΚΚΛΗΣΙ

Πατρίδα μου, σὰ συλλογιόμυ
Κάποια μικροῦτσικη ἐκκλησιά,
Κ' ἢ προσευχὴ στὴν ξενητεία μου
Γείνεται ἀκόμα πιὸ βαρειά.

Θυμοῦμαι κάποιον ἐκκλησοῦλα
Σὲ κάποιο πράσινο νησί ...
Δὲν εἶναι πλούσια στολισμένη
Οὔτε ἢ καντήλα τῆς χρυσῆς.

Μὰ μέσ' ἀπὸ τὰ παραθύρια
Τῆς ἐκκλησίτσας τῆς φτωχῆς,
Ὁ ἥλιος ὀλημέρα χύνει
Τὸ φέγγος πυρκαγιᾶς χρυσῆς.

Πατρίδα μου, σὰ συλλογιόμυ
Αὐτὴ τὴν ταπεινὴ ἐκκλησιά
Κ' ἢ προσευχὴ στὴν ξενητεία μου
Γείνεται ἀκόμα πιὸ βαρειά ...

Γενεῖη

Μέλπω

JEAN MOREAS

Εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ παλαιοῦ Splendid ἐδίδετο τὸ ἐπίσημον γευμα τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων πρὸς τὸν Μωρεά. Εἶχα τὴν τιμητικὴν θέσιν εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ ποιητοῦ. Φυσικὰ ἤμουν πολὺ εὐχαριστημένη, καὶ τοῦ τὸ εἶπα, εὐθὺς ποῦ με ὠδήγησεν εἰς τὴν θέσιν μου. Οἱ ποιηταί, μοῦ ἀπήντησε, χάνουν πάντοτε ὡς ἄνθρωποι. Μὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων, τοῦ εἶπα, χάνουν πάντοτε κοντὰ εἰς τοὺς μεγάλους ποιητάς. Γιὰ δέτε γύρω μας, ὅλοι αὐτοὶ οἱ κύριοι εἶναι ἄνθρωποι με πνεῦμα, συνήθως ζωηροί, εὐφυλοῦλοι. Σήμερα ὅλοι ἔχασαν τὴν ζωηρότητα των καὶ τὸ πνεῦμα των καὶ τὴν γλώσσαν των.

Λείπει ἕνας μεγάλος ἀπὸ ἴδω ἀπόψε, μοῦ εἶπεν. Ὁ κ. Παλαμᾶς.

Μὲ παρεκάλεσε νὰ σὰς εἰπῶ πόσον ἐλυπήθη ποῦ δὲν μπόρεσε νὰ ἔλθῃ.

Τὸν ἐκτιμῶ, εἶναι μεγάλος ποιητής, μοῦ ἀπήντησε. Θὰ πάω νὰ τὸν ἰδῶ....

Αἱ προπόσεις ἤρχισαν. Ὅλοι σχεδὸν οἱ ὀμιλήσαντες ἐδιάβασαν μετὰ πολλὴν συγκίνησιν τὰς προπόσεις των. Ὁ Μωρεᾶς τοὺς ἤκουε μελαγχολικός, χωρὶς διόλου νὰ φαίνεται ὅτι ἐπρόσχευεν εἰς ὅ,τι ἔλεγε. Θὰ σὰς κάμω καὶ ἐγὼ πρόποσιν τοῦ εἶπα, εἰς ἕνα μικρὸν διάλειμμα. Θὰ με ὑποστῆτε. Θὰ εἶμαι σύντομη

Τὰς γυναῖκας τὰς ἀκούω πάντοτε μετὰ χαρὰν, διότι κρίνουν μετὰ τὴν καρδίαν των.

Εἰς τὴν πρόποσιν μου τοῦ εἶπα μετὰ εὐκρίνειαν ὅτι ἡ γαλλικὴ Ἰφιγένεια τοῦ με συνεκίνησε περισσότερο ἀπὸ τὴν τοῦ Εὐριπίδου καὶ ὑποθέτω, ἐπρόσθεσα, ὅτι ὅλοι ὅσοι τὴν ἀκούσαν ἢ τὴν ἐδιάβασαν θὰ σκέπτονται ὡπως ἐγώ. Ὅχι διότι ἡ τοῦ ἀρχαίου ποιητοῦ εἶναι κατωτέρα, ἀλλὰ διότι ἡ μουσικὴ τοῦ στίχου τοῦ Μωρεᾶς μοῦ ἦτο πλέον προσιτὴ γαλλικὰ, παρὰ ἢ τοῦ Εὐριπίδου ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ.

Ὅταν ἐτελείωσα ὁ Μωρεᾶς μοῦ εἶπε: Ἡ εὐκρίνειά σας με εὐχαρίστησε πολὺ. Οἱ ἀρχαῖοι εἶναι πολὺ μεγάλοι, ἀλλὰ ἡ μουσικὴ τοῦ στίχου των μὰς διαφεύγει, διότι δὲν τὴν ἀκούομεν ποτέ

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐδημοσιεύετο ὀλόκληρον χρονογράφημα διὰ τὴν πρόποσιν μου. Καὶ ὁ χρονογράφος ἔλεγε: ἀφοῦ ἡ κ. Παρρέν ὁμολογεῖ ὅτι δὲν ἐννοεῖ τὸν Εὐριπίδην, φαντασθῆτε τί συμβαίνει μετὰ τὰς ἄλλας Ἑλληνίδας. Δὲν ἀπήντησα τίποτε εἰς τὸν ἀρχαιομαθῆ συνάδελφον, διότι μοῦ ἤρκει ἡ γνώμη τοῦ Μωρεᾶς τοῦ κατ' ἐξοχὴν κλασικοῦ

JEAN MOREAS

Δὲν θὰ μὰς ἀπαγγείλετε στίχους ἀπὸ τὴν Ἰφιγένειαν; τὸν ἠρώτησα.

Ἡ κ. Σὺλβαῖν εἶναι Ἰφιγένεια, μοῦ εἶπε. Καὶ τὸ βλέμμα του, ποῦ ὡς τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἦτο σὺν κουρασμένῳ καὶ ἀπλανές ἐξωγονήθη. Μόνον τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἀπὸ ὅλο τὸ βράδυ ἀντελήφθη τὸν Μωρεᾶς ὡς ποιητὴν. Ἐπειτα καὶ ὅταν ἀπήγγειλε ἢ ἤκουε τοὺς ἄλλους νὰ ἀπαγγέλλουν ἦτο ὁ ἴδιος ἀπαθής, ἕνα εἶδος στωϊκοῦ μετὰ κάτι τὸ κουρασμένον, τὸ μελαγχολικὸν καὶ τὸ αὐστηρὸν μαζῆ. Αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἄλλοτε εἶχε διακηρύξει ὅτι ἡ Συμβολικὴ Τέχνη ἀνῆκεν ἰδιαιτέρως καὶ ἀτομικῶς εἰς αὐτόν, μοῦ ἐφαίνετο ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἕνα εἶδος Συμβόλου αὐτὸς ὁ ἴδιος. Τὸ Σύμβολον μὰς φυλῆς, ποῦ ὅσον καὶ ἂν ἀνεμίχθη μετὰ ἄλλας ἐπὶ τόσας γενεάς, ὅμως ἐδίδεν ἀκόμη εἰς τὸν κόσμον δείγματα τῆς ὑπεροχῆς τῆς. Καὶ ἴσως διότι ἡ Ἰφιγένειά του τὸν ἀδέλφωμε μετὰ τὸν Εὐριπίδην, μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ἂν ἐφοροῦσεν ἱμάτιον ἀντὶ τοῦ ἀρχήμου μαύρου ἐνδύματος, θὰ ὁμοιάζε πολὺ μετὰ τὸν αὐστηρὸν κλασικὸν τῆς ἀρχαιότητος.

Φαίνεται ὅτι τὴν ἀπαθὴ αὐτὴν στωϊκότητα διετήρησεν ὁ Μωρεᾶς καὶ ἀπέναντι τοῦ θανάτου, τὸν ὁποῖον εἶχεν εἰπεῖ ἄλλοτε ὅτι οὔτε ἐσκέπτετο, οὔτε ἐφοβαίτο. Σχεδὸν δὲν τὸν θεωρῶ, εἶχεν εἰπεῖ, οὔτε ὡς μεταβολὴν καταστάσεως. Καὶ εἶχε δίκαιον. Πότε δὲν εἶχε τόσον δοξασθῆ, ὅσον τὰς ἡμέρας αὐτάς, ὅπου δὲν ζῆ πλέον, καὶ εἰς τὸ ἔργον του θὰ ζῆσῃ πάντοτε μεγάλως καὶ ἀθάνατος.

Ἀπὸ τῆς Stances, τὸ ἀριστοῦργημα αὐτὸ τῆς ποιήσεως, μεταφέρομεν ἐδῶ ὀλίγους στίχους.

K. PAPPEN

Qu'importe à la rose superbe
le vent qui l'effeuille sur l'herbe!
Qu'importe à l'aigle étincelant
le plomb qui l'abat tout sanglant!
Qu'importe aux accents de ma lyre
le plus injurieux délire,
et qu'importe à ma vie encore
d'avoir si mal pris son essort!

A cette heure ou le soir tombe du ciel et
[plane
Et frémit doucement dans l'ombre du
[platane

De roses enroulé,
Pendant que je songeais, l'esprit plein d'
[amertume
Des bords ou le Céphisse, en se brisant,
[écume

Sophocle m'a parlé.

Jean Moreas

JEAN MOREAS

(Πρόχειρα σημειώματα)

Ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ποιητής, καλὰ καλὰ, δὲ χωρίζονται. Ἐνὸς ἀνθρωπισμοῦ φανέρωμα ἀπὸ τὰ ζωντανώτερα, εἶναι ὁ ποιητής. Ὡς τόσο, γιὰ τὴν εὐκολία τοῦ λόγου, καθὼς συχνὰ γίνεται, θὰ χωρίσω κ' ἐγὼ στὸ πρόχειρο τοῦτο σημείωμα τὰ δύο ἀεχώριστα. Καὶ πρῶτα :

Α'.

Η ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Στὰ 1875. Βγαλμένος ἀπὸ τὸ γυμνάσιο, χωρὶς τίποτε ἄλλο νὰ κρατῶ μὲσα στὸ νοῦ μου ἀπὸ τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα, παρὰ τὴ φωτεινὴ ἐντυπώση ἀπὸ τὰ μυρολόγια καὶ ἀπὸ τὰ ἀναθέματα τῆς νύφης Καλυψῶς, στὸ Ε τῆς Ὀδύσσειας, ποῦ τὴ χωρίζανε οἱ Θεοὶ ἀπὸ τὸν Ὀδυσσεύα, κι ἀπὸ μίαν ᾠδὴ τοῦ Ὁρατίου ποῦ χαιρέτιζε παθητικὰ τὸ φίλο του Βιργίλιο, ἄρχιζα στὴν Ἀθήνα. Γιὰ νὰ σπουδάσω τάχα, ἠλίθια, τὰ νομικά, τὴν ἐπιστήμη ποῦ ποτὲ δὲ μπόρεσα νὰ τὴν κρατήσω, μῆτε πέντε λεπτά στὴ σκέψη μου.

Μόλις ἀνέβηκα ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ, δεκαπέντε χρόνων ἐπαρχιωτόπουλο, παραγομιτισμένος μὲ Παράσχο, μὲ Βαλαωρίτη, μὲ Παπαρηγόπουλο. Μόνη μου θρησκεία ὁ Στίχος. Συντροφισμένος ἀπὸ τὸν ἀδερφό μου. Κυριακὴ ἀπόγειμα. Χρὰ Θεοῦ. Ὅλα πλατιά, λευκά, μεγάλα μὲ θάμ-

πωναν. Ἐαγνάντεψα τὴν πλατεῖα, τὸ Σύνταγμα, τὴν ὄρα ποῦ ἔπαιζε ἡ μουσικὴ καὶ ὁ κόσμος τὴ γιόμιζε, σὰν ἓνα πανηγύρι ἀπέραντο. Μόλις προχωρήσαμε, ξεχώρησε ἀπὸ τὸν κόσμο κάποιος, σταμάτησε τὸν ἀδερφό μου καὶ μιλήσανε μαζί. Ὁ κάποιος ἦταν ἓνα παλληκάρι, ὡς δεκαοχτὼ χρονῶν, ποῦ ἀμέσως τράβηξε τὴ ματιὰ μου.

Ντυμένος στὸ καντίνι. Φιγουρίνι σωστό. Τεντωμένος, σιδερωμένος. Τῆς ὄρας. Ψηλὸ καπέλλο. Ρεδινγκότα γυτῆ. Ἀπὸ τὴν κορφή ὡς τὰ νύχια, ἄψογος. Ἐνα μεγάλο βραθυκόκκινον τριαντάφυλλο, σὰν ψεύτικο στὴν μπουτονιέρα του. Μὰ πιὸ παράξενο καὶ παραστατικώτερο ἀπ' ὅλα τὸ πρόσωπό του.

Μιὰ γλωμάδα στὰ κλοζουρισμένα μὲ τὸ λεπτὸ μαῦρο μουστάκι μάγουλα, γλωμάδα σὰν πορτραίτου ἀπὸ τὸ χέρι ζωγράφου, ποῦ θὰ ἤθελε μ' ἐκείνη νὰ παραστήσῃ μία ζωὴ φιλήδονη ἐνὸς ζενυχτιστῆ ποῦ χαίρεται τὸ φεγγάρι μὲ τὴ μυστικὴ, μὲ τὴν ὄνειρεμένη χάρη του. Καὶ ἀπάνω σ' ἐκείνο τὸ πρόσωπο, στεφάνωμα τῆς ὀμορφίης του, μέγала κ' ἐκφραστικὰ καὶ γοητευτικὰ ὅσο δὲν παίρνει ἄλλο δὺ μαῦρα μάτια ποῦ θυμίζανε τὰ μάτια τοῦ λόρδου Μπάυρον, καθὼς μιλοῦνε γιὰ κείνα οἱ βιογράφοι του, γλυκὰ καὶ σαίτευτικὰ, κι' ἀλλοίμονο στὴ γυναῖκα ποῦ θὰ καρφώνονταν ἐπάνω τῆς. Μάτια ποῦ ταιριαζάνε σὲ ποιητῆ.

Κάτι μοῦ ἔλεγε πῶς θὰ ἦταν κάτι ξεχωριστὸ ὁ νέος ἄνθρωπος ποῦ μᾶς σταμάτησε καὶ μίλησε μὲ τὸν ἀδερφό μου Ρώτησα. Κι' ἀλήθεια. Ἐῖταν ὁ Μωρεάς. Μὲ τὸνομά του τότε Παπαδιαμαντόπουλος.

Ἐπίσημη στιγμή γιὰ μένα. Ἐῖταν ὁ πρῶτος ποιητής, δηλαδὴ ἓνας ἀπὸ τοὺς λειτουργοὺς τῆς θρησκείας ποῦ φανατικὸς τῆς ἡμῶν ὁ πρῶτος ποῦ ἀντίκριζα μὲ τὰ μάτια μου στὴν Ἀθήνα, ἀπὸ τὰ βάρθη φερμένος τῆς ἐπαρχίας μου. Κανένας δὲν μοῦ ξέφευγε. Τὸν ἤξερα κι' αὐτόν. Ὁ ἀδερφός μου μοῦ εἶχε πῆ πῶς ἓνα παιδί, στὰ χρόνια ὁ μικρότερος ἀπ' ὅλους τῆς Ἀθήνας τοὺς μουσοπόλους, ἔγραφε ἔμορφους στίχους καὶ τοῦ εἶχε μάλιστα διαβάσει μερικὸς ἀπ' αὐτούς, ἀτύπωτους. Τὸ πρῶτό του τραγοῦδι εἶχε φανῆ τότε μὲ τὸ ψευδώνυμο «Νέανθος» στὸ «Οἰκογενειακὸ Ἡμερολόγιον» τοῦ Περρῆ. Τίτλος του «Ἡ κόρη τοῦ βορρᾶ». Τὸ γινώριζα. Ἄρχιζ' ἔτσι :

Ξένος ἐρώτων καὶ δακρύων,
Χωρὶς οὐδὲν νὰ μὲ κινή,
Γελῶν διήνυον τὸν βίον,
Ψυχρὸς ὡς φίλαυτος γυνή.

Ὅποτε εἶδον εἰς τὰ σκότη
Ἄκτῃ νὰ λάμψη ἱλαρά,
Ἦτον ἡ φίλη μου ἡ πρώτη,
Ἦτον ἡ κόρη τοῦ βορρᾶ.

Κι' ἄλλες φορές, τὴν πρώτη χρονιά τοῦ ταξειδιοῦ μου στὴν Ἀθήνα ἔτυχε νὰ συναντηθῶμε πότε σ' ἓνα δρόμο πότε σὲ κάποιον καφενεῖο στὸ πόδι πάντα μὲ τὸν ποιητῆ, ὁ ἀδερφός μου κ' ἐγώ. Πάντα μὲ τὸ ψηλὸ τὸ καπέλλο, κανοῦριος, μὲ τὸ πελώριο ρόδο στὴν κομπότρουπα, κάποτε μὲ τὴ στέκα τοῦ μπυλιάρδου στὸ χέρι, σκυμμένος ἄλλοτε στοῦ ζατρίκιου τὸν ἄβακα. Πάντα μιλοῦσε μὲ τὸν ἀδερφό μου. Ἐμένα οὔτε ποῦ γύριζε νὰ μὲ κυττάξῃ. Τὸ δειλὸ καὶ ἀμίλητο, τὸ ἀδέξιο ἐπαρχιωτόπουλο μῆτε ποῦ θὰ τοῦ γιόμιζε τὸ μάτι. Ὅμως ἀπὸ τὰ μασημένα λόγια του, ἀπὸ τὸ γέλιο του τὸ ἐπικουρεῖο, ἀπὸ τὰ βλέμματα ποῦ λάμπανε καὶ στάλαζαν ἠδονή, ἀπὸ κάτι ἀλλόκοτο στὸν ἀέρα του, καὶ στερεὸ στὸ πάτημά του, ἀπὸ κάποιον μιλήματα τρίτων, ἀπὸ κάποιους δικούς του στίχους τοῦ τραγουδιστῆ καὶ τοῦ κυνηγητῆ τῆς Κόρης καὶ τῆς Παντρεμένης, ἐνοιῶθα τὸν ξεφαντωτῆ, τὸν καταχτητῆ, τὸν Δονζουανιστῆ. Ζήλευα τὰ νιάτα του, πρόσεχα πάντα τοὺς στίχους του, μὰ ὅλο μου τὸ θαυμασμὸ τὸν ζόδευα γιὰ τὸν Παράσχο.

Ἦστερ' ἀπὸ μῆνες ζύπνησε πάλε τὴ φροντίδα μου ὁ Παπαδιαμαντόπουλος. Ἄρχιζε νὰ βγάξῃ καθ' ἑβδομάδα μὲ τὸ φίλο του Χατζίσκο, πολιτευτῆ τῶρα καὶ στοὺς καιροὺς ἐκείνους ποιητῆ, ἓνα φιλολογικὸ περιοδικὸ, «Χελιδόνες» τὸνομά του λιγότερο, καθὼς ἔλοι τοῦ εἴδους του. Φανῆκαν ἐκεῖ καινούριοι τοῦ στίχου, καὶ μὲσα σ' ἐκείνους τὸ ποίημα «Νὺξ χειμερινή» ποῦ τὸ θεωροῦσαν τότε σὰ νὰ σημείωνε κάποιον μεταβατικὸ σταθμὸ ἀπὸ τὴν ρομαντικὴ περισύλογη ὄνειροπλέχτρα τέχνη (ὁ θεὸς νὰ τὴν κάμῃ τέχνη!) σὲ ποίηση κάπως πιὸ σφιγτόλογη καὶ πιὸ θετικὴ. Νὰ ἡ πρώτη του στροφή.

Εἰς τὴν ἐστίαν μαυρισμένοι
Καίουν τῶν κλάδων οἱ σωροί,
Ἡ φύσις ἔξω τεθλιμμένη
Σκότῃ ἀνάστερα φορεῖ.

Μαζὶ ἄρχιζε νὰ δημοσιεύῃ στίς «Χελιδόνες» πεζὴ μετάφραση τοῦ «Ἐρμάννου καὶ τῆς Δωροθέας» τοῦ Γκαίτε· καὶ γιὰ τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων», λιγάκι ἀργότερα, μετάφραζε τὴν μελέτη τοῦ Λαμαρτίνου γιὰ τὸ Μπαλζάκ.

Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, ἀπάνω κάτου, θὰ ἔδωκε καὶ στὴ νεόβγαλτῃ τότε φιλολογικῇ «Ἐστία»

τοῦ Διομήδη τὸ μονάκριβό του διήγημα, ἀπάνου σὲ μιὰ δημοτικὴ παράδοση, ποῦ τὸ ἔξεχνῶ τὸνομά του.

Πρέπει νὰ σημειώσω πῶς ἐκτός ἀπὸ τὸ δρόμο, κ' ἐκτός ἀπὸ τὸ καφενεῖο, ἔτυχε μιὰ φορὰ νὰ τὸν ἀπαντήσω τὸν Παπαδιαμαντόπουλο κάπου ἄλλου σὲ μιὰ ἐξαιρετικὴ περίσταση. Στὸ Πανεπιστήμιο. Στὰ φαλαγγικά! Κάτι—δὲ θυμᾶμαι καθαρὰ τί πράμα—σχετικὸ μὲ τὴν φαλαγγα, σκοπεύανε νὰ ἐνεργήσουν οἱ φοιτητές. Καὶ κουβαλοῦσαν οἱ πρωτοεργοὶ ὅλους τοὺς συντρόφους τοὺς ποῦ ἦταν γραμμένοι στὰ Μητρώα· μόνο πῶς ἔπρεπε, γιὰ νὰ γίνουνε δεχτοὶ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία, νάχανε μαζί τὰ εἰσιτήριά τους.

Οἱ φίλοι του φαίνεται πῶς κουβαλῆσαν ἐκεῖ ἄρον ἄρον καὶ τὸν ποιητῆ, φοιτητῆ καθὼς ἦταν, γιὰ τὴν χρειάζονταν γιὰ τὴ δουλειὰ τους. Ὅμως ὅταν ἤρθε ἡ σειρά του, ὁ ποιητῆς ἔμεινε στὰ κρῖα τοῦ λουτροῦ. Ἐέχασε νὰ φέρῃ μαζί του τὸ ἀπαραίτητο εἰσιτήριο. Καὶ ἦταν ἡ πρώτη καὶ στερνὴ φορὰ ποῦ φάνηκε ὁ ποιητῆς στὸ Πανεπιστήμιο.

Τὴ δεύτερη χρονιά τοῦ φοιτητικῆ μου τάχα ἐργασμοῦ στὴν Ἀθήνα, ταξείδευα μὲ τὸ βαπόρι. Ἀπὸ τὴν Πάτρα ἔσα μὲ τὴν Κόρινθο, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔσα μὲ τὸν Πειραιᾶ ἔτυχε νὰ ἔχω συνταξιδιώτῃ τὸν Παπαδιαμαντόπουλο. Μόνος μου καὶ μόνος του. Ἐκεῖνος λιμοκοντῶρας πρῶτης γραμμῆς πῶς μπορούσε νὰ σταματήσῃ τὸ μάτι του σ' ἓνα ἐπαρχιωτάκι σὰν ἐμένα! Μὰ ἐγὼ ποῦ ἐξακολούθησα νὰ στέκω παντοτεινὰ ὁ φανατικὸς τοῦ Στίχου αἰσθάνθηκα κρυφὴ χαρὰ, σὰ νὰ εἶχα ἀποχτήσῃ στὸ μονότονο ταξείδι μου ἀκριβὸ σύντροφο· μοῦ ἔφτανε ἡ παρουσία τοῦ ποιητῆ, κι' ἄς ἦταν ἀκατάδεχτος. Κρατοῦσε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος τοῦ ταξειδιοῦ ἓνα χονδρὸ δεμένο βιβλίον. Κάποτε τὸ ἄνοιγε καὶ ξεγινούτανε μ' ἐκείνο. Ἀπὸ τὴν Κόρινθο στὸ Καλαμάκι, μὲ τὸ τράνταγμα τοῦ κάρρου λεωφορείου, στριμωμένος, σκύβοντας, κατάρθωσα νὰ διαβάσω τὸν τίτλο τοῦ ξώφυλλου: Τὰ ποιήματα τοῦ Μυσσέ.

Τὴν χρονιά τὴν ἄλλη ἄναψ' ἓνας φιλολογικὸς—θεολογικὸς, καθὼς τὸν εἶπε ὁ Νιβάρνας—πόλεμος, ἀπὸ τὸ Βῆμα τοῦ Συλλόγου τοῦ «Παρνασσοῦ» ἀναμεταξὺ τοῦ Βλάχου καὶ τοῦ Ροῖδη· πόλεμος ποῦ θὰ λογαριαστῆ πολὺ στὴν ἱστορία τῆς νέας μας λογοτεχνίας.

Ὁ πρῶτος κρατήθηκε ὅσο μπορούσε περισσότερο στὰ σάπια ἀπάνου τὰ σανίδια τοῦ περασμένου.

Ὁ δεύτερος βλέποντας πιὸ πολὺ μπροστὰ παρὰ πίσω, μᾶς ἔδωκε τῆς κριτικῆς ἐπιστήμης, καὶ μ' ὅλα του τὰ ἐλαττώματα, ἰδέα

ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΙΣ ΔΙΜΝΑΖΟΝΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΛΙΣΣΩΝ ΠΟΤΑΜΟΝ
(Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ κ. I. Καρδαμάτη)

καθαρώτερη καὶ ὑψηλότερη καὶ πρῶτος μέσα στοὺς ἀμυαλοὺς διανοητικοὺς κύκλους τῆς Ἀθήνας πρόσφερε τὸνομα τοῦ Σολωμοῦ καθὼς τοῦ ἀξίζει. Οἱ καλαμαράδες τὸν βρίζανε τὸ Ροῖδην. Μόνο λιγιστοὶ νέοι, μετρημένοι, τὸν προσέζανε καὶ τὸν τιμῆσανε.

Τότε φάνηκε στὴν ἀθηναίαν «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων» ὁ Παπαδιαμαντόπουλος μὲ τρία τοῦ ἄρθρα. Δὲν ἔπαιρνε τὸ μέρος τοῦ Ροῖδου. «Ὁμως ἀντὶ νὰ βρίζῃ καὶ ἀντὶ νὰ ἀρδιαζῇ ἀνοήσιες, σὰν τοὺς ἄλλους, στοχάζοταν καὶ συζητοῦσε. Καθὼς καὶ ἄλλοῦ τὸ σημείωσα («Γράμματα», Τόμ. Α) «ὁ πολυδιαβασμένος λογοτέχνης κ' ἐπιδέξιος ἐρασιστής, ὅμως ὄχι καὶ ἀδρῆς κριτικὸς ὅσο καὶ ἀδρῆς σατιριστής, ἦν ἕνα ἀντίπαλον ὄχι ἀξιοκαταφρόνητο, ἕνα βιβλιόγνωστη ποῦ ἤξερε νὰ μεταχειριστῇ τῆς ιδέας, καὶ μαζὶ ἕνα ποιητῆ. Ὁ Παπαδιαμαντόπουλος κατώρθωσε νὰ φανῇ λιγώτερο ἀποκλειστικὸς καὶ περισσώτερο φιλόσοφος ἀπὸ τὸ Ροῖδην, καὶ ἂν δὲν ἐβρόντηζε ἢ ἀπάντησέ του, ὅπως τοῦ ἀντιπάλου του, δὲν φταίει ἐκεῖνος βέβαια».

Ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου, μέσα στὰ δικά μας τὰ γράμματα, ἔκλεισε μὲ τὸ τύπωμα τῶν «Τρυγόνων καὶ Ἐχιδνῶν». Ἐδῶκε μὲ τὸ βιβλιαράκι ἐκεῖνο, τὸ διαλεχτότερο μέρος τῆς ποιητικῆς του ἐργασίας καὶ μαζὶ ἀποχαιρέτησε μ' ἐκεῖνο μιὰ γιὰ πάντα, καὶ τὴν ποίησή μας καὶ τὴν πατρίδα ποῦ τὸν ἐγέννησε. Τράβηξε πέρα καὶ ἀπάνου ἀπὸ τὴ μεγάλη μητέρα καὶ ἀπὸ τὸ σπίτι

του καὶ ἀπὸ τὰ πατρία χῶματα πρὸς τὴν πατρίδα τὴν διανοητικὴν τὴν ἀληθινότερη, ποῦ τὴν ξάνοιγε μέσα στὰ βαθιὰ τῶν πλατειῶν ὀριζώντων νὰ τὸν προσμένῃ μὲ ἀγκαλιὰ ὀλιάνοιχτη, μὲ ἕνα θεῖο χαμόγελο χυμένο στὴν ὄψη τῆς.

Εἰς ἄλλος ἔφθασα βαθύ: τὸ ἄλλος τῶν Μουσῶν.
Ἐκεῖ κατάρως ἤκουσα ἠχοῦσας ἀπαισίως
Ἄλλὰ καὶ φθόγγους ῥέοντες γλυκεῖς ἀπὸ τῶν
[κλώνων.
Καὶ ἔκτοτε τὰ χεῖλή μου ψελλίζουσιν ἀκουσίως
Τῶν Ἐχιδνῶν τοὺς συριγμοὺς καὶ τ' ἄσμα
[τῶν Τρυγόνων.

Τὸ «ἄλλος τῶν Μουσῶν» ὅπου μοίρανε ἢ Μοῖρα τὸν ποιητῆ νὰ ἐγκατασταθῇ μακριὰ ἀπὸ τὰ χῶματα τὰ Ἀττικὰ τὸ ἔπλεκαν ἔτσι καὶ τὸ φούντωναι γαλατικὲς βαλκανιδιὲς καὶ καστανιὲς παρισιάνικες. Πέθανε γιὰ μᾶς ὁ Παπαδιαμαντόπουλος καὶ τοῦ πῆρε τὸν τόπο ὁ **Ζαν Μωρεάς**. Μπορεῖ, ποιητῆς μὲ τέχνη ποῦ τὴν ζωογονεῖ ἐλληνικὸς ἀέρας. Μὰ σωστά, Γάλλος ποιητῆς, καλεσμένος νὰ συνεχίσῃ καὶ νὰ συμπληρώσῃ τὴ γαλλικὴ κλασσικὴ παράδοση, ὅστερ' ἀπὸ τὸ Ρακίνα, ἀπὸ τὸ Ρονσάρ, ἀπὸ τὸν Ἀντρέα Σενιέ, μὲ τὴ βοήθεια καὶ τῶν τριῶν. Ποιητῆς ἀξιοθαύμαστος. Μὰ ἡ ἀλήθεια εἶνε πῶς ὁ ἐλληνικὸς νοῦς εἶνε κάτι πλατύτερο καὶ πολυπλοκώτερο ἀπὸ τὴν ποίησιν τοῦ Μωρεάς.

Λίγο καιρὸ ὅστερ' ἀπὸ τὸ τύπωμα τῶν «Τρυγόνων καὶ Ἐχιδνῶν» ἔφυγε γιὰ πάντα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Πρῶτος του σταθμὸς ἡ Γερμανία.

Μάθαμε πῶς πήγαιν' ἐκεῖ γιὰ νὰ σπουδάσῃ Αἰσθητικῆ. Δὲν ξέρομε τίποτε θετικὸ πῶς πέρασε καὶ τί ἔκαμ' ἐκεῖ κάτω. Μόνο ἕνα του ὄνειρεμένο ποίημα στὶς «Στροφές» μᾶς δίνει νὰ καταλάβουμε πῶς «τὸν καιρὸ ποῦ τριγύριζε στοὺς τόπους τοῦ Βορρᾶ ξαντίκρυσε τὸ ρόδο ἀπάνω σὲ μιὰ πύλη γοτθικὴ κατὰ γλῶσσο καὶ φανταστικὸ νὰ τρεμοσαλεύῃ στὸν ἄνεμο ποῦ ἦτανε γιομάτος ἀπὸ βροχὴ καὶ ἀπὸ θάνατο!»

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν

ΑΠΟ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΟΗΜΑΤΑ ΤΟΥ

Η ΝΕΡΑΪΔΑ

Κάτω στὸν κάμπο, ἐκεῖ σιμὰ 'ς τὸ γαλνὸ ποτάμι,
Ὅπου στὴν ὄχθη του γλυκὰ σφυρίζε τὸ καλάμι,
Στὰ χόρτα τάνθοστόλιστα μιὰ μέρα τοῦ Μαρτιοῦ,
Ἡ νηαὶς κ' οἱ νηοὶ ἐγόρευαν γειτονικὸ χωριοῦ.
Ἐκεῖ στῶν πεύκων τῆ σκιά, στὸν κάμπο τὸ γλωρό,
Πόσες ἐσέρναν τὸ χορὸ,

Κοπέλλαις ὅπου ἔλαμπαν ἀπ' ὠμορφιά καὶ νηότη,
Μὲ παλληκάρια λυγιστὰ ὡσάν ἰτιάς κλωνάρια
Μὰ μὲς' ἀπὸ τῆς ὠμορφίας ἡ Δέσπω ἦταν ἡ πρώτη,
Κι' ὁ Χρόνης ὁ ποῦ ζηλευτὸς μὲς' ἀπ' τὰ παλληκάρια,
Πολλοὶ γλυκοκυττάζανε τὴ Δέσπω νηοί, πολλοὶ
Τὸ Χρόνη ἐσαῖτεῦναν ξανθοὺς, μελαγχροναίς,
Μὰ τῆς ματιαῖς τοὺς ἔχαναν ἄδικα νηαὶς καὶ νηοί.
Γιατὶ στὸ Χρόνη τὴν καρδιά ἡ Δέσπω εἶχε δώσει.
Κι' ὁ Χρόνης τῆς ὠρκίσθη πῶς θὰ τὴν στεφανώσῃ
Ἵστερ' ἀπὸ τὸ ἄδοιο Πασχαλινὸ φιλί.

Γλυκὰ βροῦσαν τὰ βιολιά, καὶ στὴ δροσάτη φτέρη,
Τὰ παλληκάρια καὶ ἡ νηαὶς χορεύαν ταῖρι, ταῖρι,
Καὶ τᾶσπρα τὰ μαντήλιά τοὺς εἰς τὸν ἀέρ' ἀπλώναν
Ἐξαφ' ἀπὸ τῆς καλαμιᾶς ποῦ τὸ ποτάμι ἐζῶναν,
Μπρόβαλε μιὰ χρυσόμαλλη, γαλανομάτα κόρη
Ἄσπρα λουλούδια τοῦ νεροῦ στολίζαν τὰ μαλλιά τῆς,
Ἐστάθηκε παράμερα καὶ τὸ χορὸ ἐθώρει,
Σὰν κάποιον νῆθελε νύμφῃ ἢ φλογερὴ ματιά τῆς.
Καὶ σὰν ὁ Χρόνης ἔμεινε στὴ μέση μοναχὸς του,
Ἡ ξένη κόρη ἐσίμωσε κ' ἐστάθηκεν ἐμπρὸς του,
Κ' εἶπε γλυκὰ : «Ὁ σταυραχτὸς, τὸ νηὸ τὸ παλληκάρια,
Ποῦ ἔχει τόση λεβεντιά, ποῦ ἔχει τόση χάρη,
Τὸ τάχα θὲ ν' ἀποκριθῇ στὴν ξένη, ἂν τοῦ γυρέψῃ
Στὰ χόρτα τάνθοστόλιστα μαζὺ του νὰ χορέψῃ ;
Κι' ὁ Χρόνης ἀποκρίθηκε : «Τὸ νηὸ τὸ παλληκάρια,
Πολλὴ δὲν ἔχει λεβεντιά, πολλὴ δὲν ἔχει χάρη,
Μ' ἀπλώνει τὸ μαντήλι του στὴν ξένη, ἂν τοῦ γυρέψῃ
Στὰ χόρτα τάνθοστόλιστα μαζὺ του νὰ χορέψῃ !
Σκοπὸ γλυκὸ, χαρούμενο, βροῦσαν τὰ βιολιά,
Κ' ἐγόρευαν κ' ἐγύριζαν ὁ Χρόνης καὶ ἡ νηαί.
Κ' ἐκεῖ ποῦ ἐγόρευαν κ' οἱ δυὸ στὸ πράσινο χορτάρι,
Ἀναστενάζ' ἡ ξένη νηαὶ καὶ λέει στὸ παλληκάρια :
— «Εἶνα γλυκεῖα ἢ ὄψι σου, γλυκεῖα ναι κ' ἡ ματιά σου,
Θάνα γλυκὰ τὰ χῶμα σου, γλυκὰ καὶ τὰ φιλιὰ σου.

Ἐλα νὰ γείνης ἄντρας μου, ἔλα μαζὺ μου, Χρόνη,
Γιατὶ τὴ μαύρη μου καρδιά ἢ ἀγάπη σου πληγώνει.
Δὲν εἶμαι κόρη τοῦ χωριοῦ μὲ μαλαμμένα κάλλη,
Βασιλίσσα 'μαι τοῦ νεροῦ σ' ἔθρονο ἀπὸ κοράλλι,
Ἐγὼ παλάτια ὀλόχρυσα, κρεβάτια ἀσημωμένα,
Χρόνη, θὰ γείνης ἄντρας μου, Χρόνη, θάρθῃς μὲ 'μένα ;»

Κι' αὐτὸς, χῶσις ν' ἀποκριθῇ, γύρισε κ' εἶδε μόνο
Τὴ Δέσπω ποῦ τὸν κύτταζε μὲ ζήλια καὶ μὲ πόνο.

— «Χρόνη, θὰ γείνης ἄντρας μου, Χρόνη, θάρθῃς μὲ 'μένα ;»

— «Ὁχι, γιὰτ' ἔχω τὴν καρδιά, εἰς ἄλλην ἐδομένη.»

Ἀκόμα δὲν ἀπόσωσε τὰ λόγια τα πικρά,
Καὶ τῆς Νεραΐδας ἀγριο τὸν σφίγκ' ἢ ἀγκαλιά,
Τὸν σφίγγει καὶ γυρίζουσε, γυρίζουσε κ' οἱ δυὸ
Πέρα στῶν πεύκων τῆ σκιά, στὸ χόρτο τὸ γλωρό,
Σὰν ἄνεμος ὅταν ψυᾶ τρελλὸς, καὶ μ' ἀγριο βόγχο
Σαρώνει φύλλα καὶ κλαριά στὸν κάμπο καὶ στὸ λόγχο,
Γυρίζουσε, γυρίζουσε καὶ φτάνουν στὸ ποτάμι,
Ὅπου στὴν ὄχθη του γλυκὰ σφυρίζε τὸ καλάμι,
Καὶ πέφτουσε στὰ κύματτα, μαζὺ, τὰ παγωμένα . . .

Παύει ὁ χορὸς καὶ τὰ βιολιά σωπαίνουν λυπημένα.

ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ

ΤΩ ΦΙΛΩ Ε.

Κ' ἔτρεμαν σὰν τώρα τότε χωρὶς φύλλα τὰ κλωνάρια
Στὸ ἀγκάλιασμα τοῦ νότου, στοῦ βορρῆ τὸ κρῦο φιλί,
Ἄσπρα γιὰλίζαν τὰ χιόνια μὲς τὰ κίτρινα θυμάρια,
Κ' ἐκρυβότανε στὸ λόγχο παγωμένο τὸ ποῦλι.

Ἄχ! θυμάσαι ; Ὅλοι φλόγα, δυὸ ἄθωα περιστέρια
Τραγουδοῦσα μ' ἐνωμένα τῆς ἀγάπης τὴ φωτιά,
Καὶ ρωτούσαμε τοὺς κάμπους καὶ ρωτούσαμε τ' ἀστέρια
Πότε' ἐκείνης θ' ἀντικρύσῃ ἢ ματιά μας τὴ ματιά ;

Καὶ τὴν θέλαμε ἐκείνη τῆς καρδιᾶς τὴν ἐρωμένη.
Ἐνα τρυγониοῦ τραγοῦδι' ἕνα ὄνειρο γλυκὸ,
Σὰν τὸ φύσημα τῆς αὔρας δροσερῆ καὶ μυρωμένη
Μὲς τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι ἐν' ἀστέρι ἐρωτικὸ.

Ἐλουσαν τὰ κρῦα χιόνια πάλι ἐδρόσισην ἢ φτέρη !
Φεύγουν γλήγορα ἢ ἡμέραις φεύγει γλήγορα ὁ καιρὸς !
Ἐφυγε . . . καὶ τὸ ἀκόμα ἕνα προσκυνητὸ ἀστέρι,
Σ' ἕναν τρέμει ἢ καρδιά σου, σ' ἕναν ἀγγελοῦ ἐμπρὸς !

Ἄχ! μὲ πόσο βλέπω πόνο τὰ παλλῆ μὲ ἐκείνα χιόνια
Ἦτανε γιὰ μὲνα κόσμοι μιὰ τρυφερὴ ματιά !
Ἄς στοιβάζονταν τὰ νέφια, ἄς στοιβάζονταν τὰ χιόνια
Εἶχε ἀνοιξ' ἢ ψυχὴ μου, ἢ καρδιά μου εἶχε φωτιά.

(Ἀπὸ τὰ ποιήματα «Τρυγόνες καὶ Ἐχιδναί» Ἰωάν.
Παπαδιαμαντοπούλου).

ΜΟΝΟΙ

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΑΣΠΑΣΙΑΣ

Ἄσπασια. Σωκράτης καὶ μαθήτριαι.

Μελπομένη. Τί καλὴ σύμπτωσης! Νὰ ἀκούσωμεν χθὲς τὸν Οἰδίποδα Τύραννον τοῦ Σοφοκλέους καὶ νὰ ἔχη προορισθῆ τὸ σημερινὸν μάθημα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔργου του.

Ἄσπασια. Ἄν ὁ Σοφοκλῆς δὲν ἦτο τόσο κούρασμένος ἀπὸ τοὺς κόπους τοῦ τῶν ἡμερῶν κῦτῶν, θὰ τὸν παρεκάλουν νὰ ἤρχετο μόνος νὰ μᾶς ὁμιλήσῃ διὰ τὸν Οἰδίποδά του. Τότε θὰ εἴχατε πραγματικὴν ἀπόλαυσιν...

Κλειώ. Προτιμῶ τὴν ἰδικὴν σου ἀνάπτυξιν. Ἄσπασια. Θὰ ἦτο δύσκολον εἰς τὸν ποιητὴν νὰ ἐπαινέσῃ καὶ νὰ ἐξάρῃ μόνος του τὸ ἔργον του, καὶ δυσκολώτερον ἀκόμη νὰ ἐκδηλώσῃ τὸν ἐνθουσιασμὸν του δι' αὐτό. Ἐνῶ σύ, ἡ φίλη...

Ἄσπασια. Ἡ παλαιὰ φίλη, παιδιὰ μου. Διότι κανεὶς ἄλλος δὲν ὑπῆρξε τόσο καλὸς μαζ' ἡ μου καὶ τόσο εὐλικρινῆς ὅσον ὁ Σοφοκλῆς. Διὰ τὴν πρώτην παράστασιν μάλιστα τοῦ Οἰδίποδος ὑπῆρξα καὶ συνεργάτις. Εἰξέρρετε ὅτι πρῶτος ὁ Σοφοκλῆς ἀνεβίβασεν εἰς τὴν σκηνὴν τρεῖς ὑποκριτάς, πλὴν τοῦ χοροῦ, δὲν ἠδύνατο λοιπὸν νὰ παρουσιάσῃ καὶ τέταρτον. Ἐν τούτοις κανεὶς ἀπὸ τοὺς τρεῖς ὑποκριτάς δὲν εἶχεν ὄργανον φωνῆς γυναικείας, ἀλλ' οὔτε ὑπεκρίνετο καλὰ τὸ μέρος τῆς Ἰοκάστης. Ἀφοῦ πολὺ ἐκοπίασα διὰ νὰ τοῦ μεταδώσω τὸ ἀπαιτούμενον αἶσθημα εἰς τὰς δοκιμαζέσας

σκηνὴν καὶ ἐγὼ καὶ ὁ Σοφοκλῆς ὅτι δὲν θὰ κατωρθώναμεν τίποτε.

Κλειώ. Ὡστε ἐλάμβανες μέρος καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν ὑποκριτῶν Ἄσπασια;

Ἄσπασια. Ἐγείνα ἐγὼ Ἰοκάστη, παιδιὰ μου. Μελπομένη. Πῶς; ἀνέβηκες ἐσὺ εἰς τὴν σκηνὴν;

Ἄσπασια. Ναί! Ἐγὼ, χωρὶς κανεὶς νὰ τὸ ὑποπτευθῆ. Εἴτε μὴ ποῖος εἰξεύρη ἂν οἱ ἀνταγωνιστὰι δὲν θὰ ἐπιχειροῦσαν νὰ ματαιώσουν τὴν ἀπόφασιν τῶν κριτῶν. Ἡ προσωπίς ἔσωσε καὶ ἐμὲ καὶ τὸ ἔργον καὶ τὸν Σοφοκλέα.

Μελπομένη. Καὶ ὁ Περικλῆς; Σοῦ ἐπέτρεψε;

Ἄσπασια. Ὁ Περικλῆς δὲν ἦτο τότε σύζυγός μου, ἀλλὰ θαυμαστής μόνον καὶ φίλος. Παρ' ὀλίγον δὲ συκοφαντούμενη ἀπὸ τὰς ἀντιζήλους μου δι' αὐτὸ νὰ χάσω τὴν πρὸς ἐμὲ ἐμπιστοσύνην τοῦ Περικλέους.

Μελπομένη. Διηγῆσόν μου, εἰπέ μου, Ἄσπασια, τὴν ἄγνωστην αὐτὴν σελίδα τῆς ζωῆς σου.

Ἄσπασια. Ἀλλὰ φεύγομεν ἀπὸ τὸ θέμα μου πάλιν.

Κλειώ. Εἶναι καὶ αὐτὸ μέρος τοῦ θέματος.

Ἄσπασια. Λοιπὸν τὴν παραμονὴν τῆς παραστάσεως ἀρχὰ τὴν νύκτα, κάποιος ἐκτύπησεν εἰς τὴν θύραν μου. Ἡ πιστὴ ἀκόλουθος ἔτρεξε νὰ μάθῃ αὐτοπροσώπως ποῖος ἦτο τὴν

Ο JEAN MOREAS ΠΑΙΔΙ

προχωρημένην εκείνην ὥραν. Ὁ Σοφοκλῆς τῆς εἶπε τὸ ὄνομά του καὶ τὴν παρεκάλεσε νὰ τὸν εἰσαγάγῃ, διότι ἦτο ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ μὲ ἰδῆ. Εὐθύς ἠνύησα τί ἤρχετο νὰ μοῦ ζητήσῃ. Καὶ προσεφέρθη νὰ γίνω χάριν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου ἢ Ἰοκάστη.

Κλειώ. Καὶ κανεὶς δὲν τὸ ὑποπτεύθη; Οὔτε οἱ ἄλλοι ὑποκριταί;

Ἄσπασια. Κανεὶς. Ὁ ὑποκριτὴς ὅστις ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ Ἰοκάστη, ἔμεινε κλεισμένος εἰς τὸν θαλαμῶνα του, ἔπου εἶχεν εἰσαχθῆ διὰ νὰ μετεμφοσθῆ. Εἶχε τὸ ἴδιον μὲ ἐμὲ ἀνάστημα καὶ ὅταν ἐγὼ ἐφάνην εἰς τὴν σκηνὴν κανεὶς δὲν ἠνύησε τὴν ἀντικατάστασιν. Ἐκεῖνος διὰ νὰ κερδίσῃ τὴν φήμην τῆς ἐπιτυχίας εἰς τὰ γυναικεῖα πρόσωπα δὲν εἶπε τίποτε. Ἄλλως τε οὐδέποτε ἔμαθην ὅτι ἐγὼ ἐκρυπτόμην ὑπὸ τὴν προσωπίδα.

Μελπομένη. Καὶ τὸ ἔργον φυσικὰ ἐπέτυχε.

Ἄσπασια. Τελείως καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐθριάμβευσε. Ἀλλὰ ἡ βραδυνὴ ἐκείνη ἐπίσκεψίς του ἔγινεν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς μου ἐρωτικὴ ἐπίσκεψίς καὶ ὁ Περικλῆς πεισθεὶς εἰς τὴν συκοφαντικὴν παρ' ὀλίγον μὲ ἐγκατέλιπε.

Ἡρώ. Φοβεράν. Εὐτυχῶς ὅτι εἶχες τὰ μέσα νὰ ἀποδείξῃς περὶ τίνος ἐπρόκειτο...

Ἄσπασια. Ναι. Καὶ ὁ Σοφοκλῆς συνετέλεσεν ἀπὸ τότε εἰς τὸν εὐτυχῆ μὲ τὸν Περικλῆ γάμον μου. Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Οἰδίποδα, τὸ τελειότατον βεβαίως ἀπὸ ὅλα τὰ ἔργα τοῦ μεγάλου τραγικοῦ. Καθὼς εἰξεύρετε καὶ ὁ Αἰσχύλος ἐπραγματεύθη τὸ θέμα αὐτό. Ἀλλὰ ποία διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο ἔργων. Ὁ Σοφοκλῆς δὲν ἀφῆκε τὴν μοῖραν νὰ ἐνεργῆ τυφλὰ διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Οἰδίποδος. Αὐτὸς παρουσιάζει τὸν ἀτυχῆ ἥρωα καὶ ὡς τὸν μόνον διώκτην του ὁ ὁποῖος μὲ τὴν θέλησίν του ὡς ὄπλον ἐπεδίωξε τὴν ἐναντίον του φοβεράν λύσιν. Εἶναι ὁ ἀκούσιος πταίστης καὶ ὁ ἐκούσιος διώκτης τοῦ ἑαυτοῦ του. Εἶναι ὁ τίμιος καὶ εἰλικρινὴς βασιλεὺς ποῦ θέλει νὰ πεισθῆ ὅτι πραγματικῶς αὐτὸς εἶναι ποῦ προκαλεῖ, χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ, τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν καὶ τὰς καταστροφὰς τοῦ λαοῦ του. Πρέπει νὰ πεισθῆ, νὰ βεβαιωθῆ, νὰ μάθῃ ἂν εἶναι θῦμα ἐχθρῶν ἢ θῦμα κακῆς τύχης. Προκειμένου περὶ τοῦ καλοῦ ἐνὸς λαοῦ καὶ μιᾶς χώρας ὁ ἄρχων αὐτῆς πρέπει νὰ εἶναι ἀμείλικτος διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὅπως εἶναι καὶ διὰ τὸν τελευταῖον τῶν πολιτῶν. Καὶ πρέπει νὰ εἶναι ἀκόμη ἀμεμπτος καὶ ἄφογος καὶ ὑπεράνω κάθε συκοφαντίας καὶ κάθε μομφῆς. Αὐτὸ λέγει ὁ Σοφοκλῆς μὲ τὸν ἀθάνατον καὶ ἀριστοτεχνικὸν χαρακτήρα, ποῦ διέπλεσεν εἰς τὸν Οἰδίποδα

Τύραννον. Διὰ νὰ ἔχῃς τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃς νόμους καὶ ποινάς, πρέπει νὰ ὑπόκεισαι σὺ ὁ ἴδιος εἰς ποινὰς ὅσον ἡψηλὰ καὶ ἂν στέκεσαι, ὅταν εἶσαι, ἔστω καὶ ἀκούσιος παίστης.

Καὶ τὸν πλέον ἄσπονδον ἐχθρὸν του, ἂν κατεδίωκεν ὁ Οἰδίπους, δὲν θὰ μεταχειρίζετο βιαιότερα μέτρα, δὲν θὰ ὠρμούσε μὲ τὴν λύσσαν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῶν στοιχείων τῆς τρομερᾶς κατηγορίας.

Δι' αὐτὸ τὸ ἔργον εἶναι ἰδιαιτέρως τραγικὸν καὶ γεννᾷ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ τὴν ἐναγώνιον προσδοκίαν, ποῦ αἰσθάνεται αὐτὸς ὁ ἥρωας. Ἀλλὰ καὶ τὸν οἶκτον καὶ τὴν συμπάθειαν καὶ τὸν θαυμασμόν. Ἰδοὺ ἕνας μεγάλος βασιλεὺς καὶ ἕνας μεγάλος ἀδικημένος ἀπὸ τοὺς Θεοὺς.

Ὁ ἀποκλειστικῶς σχεδὸν θρησκευτικὸς χαρακτήρ τῶν τραγωδιῶν τοῦ Αἰσχύλου, καὶ ἡ ἀπόλυτος δικαιοδοσία τῶν θεῶν ἐπὶ τῆς τύχης τῶν θνητῶν μετριάσσεται. Δὲν εἶναι οἱ θεοὶ ποῦ ἀποκαλύπτουν τὸ ἔγκλημα. Εἶναι αὐτὸς ὁ Οἰδίπους μὲ τὴν σιδηρὰν του θέλησιν, τὴν ὁποίαν θὰ τοῦ ἐξήλευν ὅλοι οἱ δικασταὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου. Καὶ ἐνῶ ὁ Οἰδίπους ὑψώνεται ὡς ἄνθρωπος εἰς τὴν συνείδησιν τῶν πολλῶν, οἱ θεοὶ φαίνονται ἄδικοι, τιμωροῦντες τοιοῦτον μεγαλόψυχον καὶ δικαῖον ἄθῶν.

Μελπομένη. Ἐγὼ ἀποστρέφομαι τὰ κατὰ χθόνια αὐτὰ τεχνάσματα τῶν Ὀλυμπίων.

Ἄσπασια. Πρόσεχε εἰς ὅ,τι λέγεις, παιδί μου. Οἱ ὄχλοι, ἴσως ἔχουν ἀκόμη ἀνάγκη νὰ τρομοκρατοῦνται ἀπὸ τὴν θρησκείαν. Τὸ ἔργον τοῦ Σοφοκλέους, δημιουργῶν τοιοῦτον θαυμάσιον Οἰδίποδα, ἀπηγεῖ τὴν γνώμην τῶν μορφωμένων ἀνθρώπων, ἡ ὁποία εἶναι πολὺ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν, ὅπου ὁ Αἰσχύλος ἔγραφε τὸν ἰδικὸν του Οἰδίποδα.

Μελπομένη. Καὶ τί δύναιμι εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τῶν χαρακτήρων. Ὅταν ἤκουσα τὰ λόγια τὰ γεμάτα νεῦρα καὶ ψυχὴν τοῦ Οἰδίποδος, ἤσθανόμην ὡς μίαν νέαν ὄρμην καὶ δύναμιν νὰ κατακλύζῃ τὴν ψυχὴν μου. Καὶ ὅμως πόση τρυφερότης καὶ ποιητικὴ χάρις καὶ ἀρμονία σκορπισμένη εἰς ὅλον τὸ ἔργον.

Ἄσπασια. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ χάρισματὰ χωρὶς ρητορικὴν καὶ πομπώδεις φράσεις καὶ ὑπερμετρον λυρισμόν, ὅπως τῶν παλαιότερων.

Πόσοι νεωτερισμοὶ εἰς τὸ ὄψος του, πόσαι ἰδέαι ποῦ ἀνταποκρίνονται εἰς τὰ ψυχικὰ αἰσθήματα καὶ πόση τάξις καὶ ἀρμονία εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν διαλόγων, εἰς τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν πλαστικότητα τοῦ στίχου. Ὁ χορὸς εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ φθάνει τὸ τέλειον.

Κλειώ. Τί στροφὰὶ θαυμάσιαι! καὶ τί ποιητικὰ καὶ πόσαι ἐναλλαγὰὶ!

Ἄσπασια. Ὁ Σοφοκλῆς ἐτελειοποίησε καὶ ἐπλούτισε τὸν χορὸν. Εἰς τοὺς δώδεκα χορικοὺς τοῦ Αἰσχύλου ὁ Σοφοκλῆς ἐπρόσθεσε τρεῖς ἀκόμη.

Μελπομένη. Καὶ ἔμως ὁ Σωκράτης ἔλεγε χθὲς ὅτι ὁ χορὸς εἰς τὰς τραγωδίας τοῦ Αἰσχύλου εἶχε πολὺ περισσοτέραν δρᾶσιν καὶ μεγαλοπρέπειαν. Ὁ λυρισμὸς τοῦ Αἰσχύλου εἰς τὰ χορικά ἐξάρεται πολὺ ἀπὸ τὸν Σωκράτη.

Ἄσπασια. Βεβαίως ὡς λυρικός ὁ Αἰσχύλος εἶναι ἀνώτερος. Ἐχει μεγαλεῖον ὑπερφυσικὸν καὶ μεταρσιώσεις πομπώδεις καὶ ὁποῖαι ἐξυψοῦν τὸ πνεῦμα. Ἄλλ' ἡ μαγικὴ γλυκύτης τοῦ Σοφοκλέους φθάνει εἰς ἡδονικὴν μεγαλοπρέπειαν. Εἶναι γόης ὁ Σοφοκλῆς, καὶ γόης εὐγενῆς καὶ μεγαλοφυῆς.

Ναυτικῶ ἢ Φιλάρχαιος.

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

Ἡ ἰδιωτικὴ φιλανθρωπία ἀναπνέει. Διὰ μίαν στιγμὴν ἡ ἐπανάστασις ἢ μᾶλλον αἱ οἰκονομίαι τῆς Κυβερνήσεως Μαυρομιχάλη ἠπειλήσαν τὴν καταστροφὴν των. Εὐτυχῶς ὁ κ. Στέφανος Δραγοῦμις ἐπανόρθωσε τὸ κακόν, ἀναγνωρίζων τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ κράτους πρὸς τὴν ὑπὲρ τῶν δυστυχῶν φιλανθρωπίαν. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἴσως ὁ μόνος τόπος εἰς τὸν ὁποῖον ἡ φιλανθρωπία καὶ ἡ προοδευτικὴ ὑπὲρ τῶν λαϊκῶν τάξεων δρᾶσις ὀφείλονται εἰς σωματεῖα ἰδιοσυντήρητα μὲ ἀρωγὸς τοὺς παντοῦ Ἕλληνας φιλανθρώπους, ἢ καὶ μόνους τοὺς πρωταγωνιστοῦντας εἰς αὐτά.

Αἱ κατὰ καιροὺς Κυβερνήσεις παρέχουν μικρὰ ποσὰ, ἐλάχιστα βοηθήματα εἰς τὰ τοιαῦτα σωματεῖα, τὰ ὁποῖα βοηθοῦν πτωχοὺς, νοσηλεύουν ἀσθενεῖς, δίδουν ἄσυλον εἰς ἀστέγους καὶ ζωὴν εἰς φθισικούς, μορφώνουν τὰ παιδιὰ τοῦ λαοῦ εἰς σχολεῖα ἐπαγγελματικά....

Τὰ ποσὰ αὐτὰ τὰ ἐλάχιστα ἐπεκράτησε νὰ θεωροῦνται ὡς ὑπερτάτη ἐλεημοσύνη καὶ οἱ ἴδρυται τῶν σωματείων πρέπει νὰ μεταβάλλονται εἰς ἐπαίτας, ἀνεβοκαταβαίνοντας σκάλες ὑπουργείων καὶ προσελαπαροῦντας τὰ γενναῖα αἰσθήματα τῶν κατὰ καιροὺς ὑπουργῶν.

Τόσον δὲ ἐπεκράτησε καθε ἐπιχορηγήσις τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὴν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ εὐεργετικὴν αὐτὴν δρᾶσιν νὰ θεωρῆται ἐλεημοσύνη

ὥστε καὶ τὰ βοηθήματα αὐτὰ ἔχουν ἐπωνομασθῆ **κόλλυβα** κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν ἔκφρασιν τῶν κ. βουλευτῶν.

Ἀλλὰ ποῖος δίδει τὰ κόλλυβα αὐτὰ; Οἱ ὑπουργοί, οἱ βουλευταὶ ἢ ὁ λαὸς αὐτὸς ἀπὸ τοὺς βαρυτάτους φόρους ποῦ πληρώνει; Καὶ ἀφοῦ οἱ μὴ εἰσπραττοντες ἀπὸ τὸν λαὸν πλούσιοι πολῖται, συγγὰ χωρὶς κανεὶς νὰ τοὺς ζητήσῃ, ἀπλῶς διότι βλέπουν πόσον εὐεργετοῦνται αἱ πτωχαὶ λαϊκαὶ τάξεις ἀπὸ τὰ σωματεῖα αὐτὰ τὰ συντρέχουν γενναϊότατα, ποῖα ἀραγε εἶναι τὰ καθήκοντα τῶν κατὰ καιροὺς Κυβερνήσεων πρὸς αὐτά;

Ἡ κ. Ἀλεξάνδρου Σκουζέ, ἐπὶ παραδείγματι, παρέστη κάποτε εἰς τὰς ἐξετάσεις τοῦ Ἐπαγγελματικοῦ καὶ Οἰκοκυρικοῦ Σχολείου, εἰς τὸ ὁποῖον μορφώνονται τὰ κορίτσια τοῦ λαοῦ καὶ ὡς ἄνθρωποι καὶ ὡς τεχνίτριαι. Εἶδε τί γίνεται καὶ ἔμαθε μὲ τί οἰκονομίαν καὶ στερησίαν καὶ κόπους ἰδρύθη καὶ λειτουργεῖ δώδεκα ἔτη τώρα τὸ σχολεῖον αὐτό, εἰς τὸ ὁποῖον φοιτοῦν κατ' ἔτος ἀπὸ διακόσια ὡς διακόσια πενήντα κορίτσια, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἑκατὸν πενήντα ἐντελῶς δωρεάν.

Ἐνόμισε καθήκον τῆς νὰ στέλλῃ ἔκτοτε κατ' ἔτος δρ. πεντακοσίας ὡς συνδρομὴν τῆς εἰς τὸ ἔργον. Καὶ μὲ τὴν συνδρομὴν αὐτὴν εἰσῆχθησαν τὰ ἀγροτικά μαθήματα τῆς γαλακτοκομίας καὶ ὀρνιθοτροφίας καὶ ἀνθοκομίας διὰ τὰ κορίτσια τῶν χωριῶν, τὰ ὁποῖα φοιτοῦν εἰς τὸ σχολεῖον αὐτό; Κανεὶς δὲν τῆς τὸ ὑπενθύμισεν ἔκτοτε, κανεὶς δὲν ἐπροσλήψθη τὴν ἀνανέωσιν τῆς συνδρομῆς. Ἐνῶ διὰ τοὺς κατὰ καιροὺς ὑπουργοὺς τῆς Παιδείας, εἶναι ἀνάγκη ἐπαίτας ἐκάστοτε διὰ τὴν γλισχροτάτην Κυβερνητικὴν συνδρομὴν. Μόνον ἡ παρούσα κυβερνήσις ἀπετέλεσεν ἐξαιρέσιν εὐτυχῶς καὶ ὁ κ. Ράλλης ὑποστηρίζει πάντοτε καὶ παρακολουθεῖ μὲ ἀγάπην τὸ ἔργον.

Ἐὰν τοῦλάχιστον ἡ ἰδιωτικὴ φιλανθρωπία ἔστρεφεν ἐν γένει τὴν προσοχὴν τῆς περισσοτέρου εἰς τὰ ἔργα αὐτά, τὰ ὁποῖα διὰ τῆς μορφώσεως καὶ τῆς ἐργασίας προλαμβάνουν ὅλα τὰ δυστυχήματα καὶ τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς ἀκμῆς τοῦ λαοῦ, τότε ἡ ὀλιγορία τῶν Κυβερνήσεων θὰ ἦτο ὀλιγώτερον αἰσθητή. Δυστυχῶς μόνον διὰ τοὺς ἐτοιμοθανάτους παρουσιάζονται ἐκάστοτε πλούσιοι χορηγοί.

Σὰν νὰ μὴν εἴμεθα λαὸς νέος, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ ἀτενίζῃ πρὸς τὴν ζωὴν καὶ πρὸς τὴν πρόοδον καὶ νὰ ὀπλίζεται δι' αὐτὴν. Φαίνεται ὅτι δὲν ἐννοήθη ἀκόμη ὅτι μόνον μὲ τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν ἀκμὴν τοῦ λαοῦ τὰ ἔθνη γίνονται μεγάλα καὶ ἰσχυρά.

Παράγων μορφώσεως ισχυρός είναι και αι λαϊκαὶ βιβλιοθήκαι. Εἰς τὸ Ἐπαγγελματικὸν Σχολεῖον μας κατορθώθη ἤδη διὰ τῆς ἐπατείας και πάλιν ἡ σύστασις λαϊκῆς βιβλιοθήκης διὰ κάθε ἐργαίδα και κόρην ἐν γένει, ἀνεπτυγμένην και μὴ. Κατωρθώσαμεν, χάρις εἰς εὐγενεῖς δωρητῆρας και δωρητῆρας, νὰ ἔχωμεν ὄλους σχεδὸν τοὺς νεωτέρους Ἑλληνας συγγραφεῖς και ποιητῆς ἀπὸ τοῦ Σολωμοῦ και τοῦ Βαλαωρίτου μέχρι τῶν καλλιτέρων ἀπὸ τοὺς συγχρόνους μας. Ἱστορικὰ ἔργα, διηγήματα, μυθιστορήματα, ταξείδια, περιοδικὰ, τέλος ὅ,τι ἀποτελεῖ μίαν βιβλιοθήκην, ἡ ὁποία προορίζεται νὰ φωτίσῃ και νὰ μορφώσῃ και νὰ ἐξυπνήσῃ κοιμισμένα πνεύματα, εἴτε ἀπὸ ἀμάθειαν εἴτε ἀπὸ σχολικὸν σχολαστικισμόν.

Τώρα μὲ τὴν Κυριακὴν ἀργίαν τὴν ἐπιβληθεῖσαν εἰς ὅλα τὰ ἐργοστάσια, τὸ Κυριακὸν Σχολεῖον μας, τὸ ὁποῖον λειτουργεῖ τὰς Κυριακάς εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ὁμήρου ἀρ. 24 Ἐπαγγελματικὸν και Οἰκοκυρικὸν και μὲ τὴν εἰς τὸ αὐτὸ ἴδρυμα ἐγκατεστημένην βιβλιοθήκην παρέχουν εἰς κάθε κόρην τὰ μέσα νὰ μορφωθῇ, ἐὰν εἶναι ἐργάτις, ἀλλὰ και εἰς κάθε ἄλλην ἀνεπτυγμένην τὰ μέσα νὰ συμπληρώσῃ τὴν μόρφωσιν της, νὰ γνωρίσῃ τοὺς Ἑλληνας συγγραφεῖς και νὰ περνᾷ ὥρας ἀναψυχῆς εὐχαρίστου.

K. PAPPEN

ΣΤΗ ΜΑΝΑ

Τὰ πάθια, τὰ φαρμακερὰ τὰ φεῖδια,
Ἐστήσανε παρῖδα ἰσὴ ζωὴ μου,
Και μὲ κρυφὰ μου κλέψανε ἀντικλείδια
Τὸν θησαυρὸν ποῦ ἐφύλαγε ἡ ψυχὴ μου.

Κ' ἡ ἀγάπη μου... ἄχ ἡ ἀγάπη μου μ' ἠρνῆθη!
Τὴν ξέρεις τὴν ἀγάπη μου, μητέρα,
Ἐκείνη ποῦ στοῦ στοχασμοῦ τὰ βύθη
Ἐκρυβὰ ἴσαν θεὸς μου, νύχτα μέρα.

Κι' ὁ οἶστρος ποῦ μ' ἐφώτιζεν ἐσβύστη,
Ἴδαν ἀστραπὴν σὲ νύχτας καταιγίδας.
Συντρίφτηκαν τὰ ρόδινα ὄνειρά μου!

Τώρα ποῦ τ' ἀνθὶ τῆς ζωῆς μου ἐκλείστη,
Ἴδαν ἴσπην ἀγκαλιὰ, στερνὴ μου ἐλπίδα,
Μάννα, νὰ τὰ γλυκάνης τὰ δεινὰ μου.

(Ἀπὸ τοὺς Στίχους τοῦ κ. Γεωργίου Λαμπελῆ).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΜΕΛΕΤΗ*

*Ἀπὸ τὸ ὠραῖον βιβλίον τοῦ κ. Ν. Βασιλειάδου, τὸ ἐκδοθὲν τελευταίως παρὰ τοῦ κ. Σκόκου περὶ τῆς φιλολογικῆς κινήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεταφέρομεν τὰ κατὰ τὸ φιλολογικὸν μνημόσυνον τῆς ἀτυχῆς Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου.

N. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ
Συγγραφεὺς τῶν
εἰκόνων

Ἐὰν ἄλλοτε θὰ ἐνόμιζα τόλμην νὰ ὁμιλήσω περὶ νεοελληνικῆς φιλολογίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν στιγμὴν ὅμως ταύτην θεωρῶ τοῦτο δικαίωμα και καθήκον μου. Δικαίωμα, τὸ ὁποῖον μοῦ ἐπιβάλλει ἡ φιλολογικὴ φυσιογνωμία τῆς Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου· και καθήκον τὸ ὁποῖον μοῦ ἀνέθεσεν ὁ εὐλαβὴς πόθος τῶν φίλων της ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν ἀδελφωσύνην τῶν γραμμάτων τιμῶσι κάθε ξεχωριστὴν ἰδιοφυΐαν. Ἐγὼ δὲ τὴν πλέον εὐχάριστον ἀφορμὴν εἰς τὴν φιλολογικὴν ἀναζύμωσιν, ἡ ὁποία ἤρχισεν εἰς τὴν Πόλιν μας, νὰ σκεφθῶ, ὅτι ἀπὸ τώρα και ἐὰν ὁ Θεὸς θελήσῃ εἰς τὸ ἔξῃς, θὰ εἰμποροῦμεν νὰ ὁμιλώμεν και περὶ νεοελληνικῆς Φιλολογίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Βέβαια οἱ χρόνοι μας αὐτοὶ εἶναι χρόνοι χαρανγῆς ἀκόμη, ἡ ὁποία μόλις γλυκοχαράζει. Ἄλλ' ὅχι—ἐγὼ τουλάχιστον— ἔχω ὄλον τὸν ἐνθουσιασμόν διὰ τὰς πρώτας αὐτὰς φωτεινὰς ἀκτῖνας, τὸν ὁποῖον θὰ εἶχα, ἐὰν ἔψαλλα τὴν ἐμφάνισιν νέου φωτεινοῦ μεγάλου ἀστέρος. Ὅσοι μάλιστα αἰσθάνονται περισσότερον τὴν ἀπελπιστικὴν στεῖρωσιν τῆς Πόλεώς μας και ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν σημερινὴν ζωὴν τοῦ Ἑθνους μας, ἐννοοῦν βαθύτερα τὸν ἐνθουσιασμόν μου. Καὶ δι' αὐτὸ ἐχαμογέλασα, ὅταν μερικοὶ ἐνθουσιασθησαν ὑπερβολικὰ διὰ τὸ φιλολογικὸν αὐτὸ μνημόσυνον· και πάλιν ἐχαμογέλασα, ὅταν ἄλλοι ἀποροῦντες ἠρώτων «πρὸς τί ὄλος αὐτὸς ὁ θόρυβος;»

Θὰ προσπαθῆσω σήμερον νὰ ἐξηγήσω τὸ χαμόγελο, τὸ ὁποῖον δύο διάφορα συναισθήματα ἀνεβίβασαν εἰς τὰ χεῖλη μου. Καὶ ἐὰν κατορθώσω νὰ ἀποδείξω πόσος πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἐνθουσιασμός τῶν μὲν και ποῖος εἶναι ὁ ἀληθινὸς δρόμος τῆς νεοελληνικῆς Φιλολογίας, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἐννοήσουν οἱ ἄλλοι, τότε νο-

* Ἀπηγγέλθη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ φιλολογικὸν Μνημόσυνον τῆς Ἀλεξάνδρου Παπαδοπούλου.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΠΕΡΙΣΤΟΛΗΝ ΤΩΝ ΕΛΛΑΔΩΝ ΝΟΣΩΝ
Τὸ συνεργεῖον τοῦ δημοτικῶ Σχολείου Μαρμαθῶνος.

μῶζω, ὅτι θὰ ἔπλεκα τὸν καλλίτερον στέφανον τῆς Ἀλεξάνδρου. Ἀρκεῖ νὰ μὴ ὑπάρξῃ προκατάληψις καμμία. Δι' αὐτὸ ἐπικαλοῦμαι ὡς θεὸν φωτοβόλον, ὡς θεὸν ἡ ὁποία κρατεῖ τὴν λαμπάδα πάσης προόδου, τὴν θεὸν Εὐλιζομένηαν. Αὐτὴ ἄς φέγγῃ τὰς σκέψεις μας!

Ἡ νεοελληνικὴ γραμματολογία τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι πρώτιστα ἀπὸ κάθε ἄλλην συνδεδεμένη μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν φιλολογίαν. Ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, συμμαζεύσασα ὑπὸ τὰς πτέρυγας της τὸ ἔθνος, ἐτροφοδοτεῖ αὐτὸ μὲ τὸ γάλα τῆς πίστεως και τῆς προπατορικῆς σοφίας, μὲ ὄλον τὸ συντηρητικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον τὴν διέκρινεν ἐξ ὄψεως. Ἐφύλλατε τὴν ὁρθόδοξον πίστιν και τὴν ἑλληνικὴν γραμματολογίαν ὡς ἀν παλλάδιον, τὸ ὁποῖον ἐκκληρονόμησε ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ ἀρχαίου κλασικισμοῦ και ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καὶ τὰ δύο ἦσαν σφιγτοὶ κρῖκοι και ἀσάλευτοι, μὲ τοὺς ὁποῖους ἡ ἐκκλησία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου συνέδεε τὴν ὑπαρξίν της. Κατ' ὁρθόδοξον δὲ ἐν μέσῳ πελάγους ὀλοκλήρου νὰ διατηρήσῃ ἀκοίμητον τὴν κανδήλαν τῆς θρησκείας και τῶν γραμμάτων σώζουσα τὰ ἰδανικὰ τοῦ ἔθνους. Δι' αὐτὸ ἡ εὐγνωμοσύνη του πρὸς Αὐτὴν ποτὲ δὲν ἐξοφλεῖται.

Μὲ τὸν ζῆλον ὅμως τῆς συντηρητικότητος της ἐκράτησε και ὅσῃν σκωρίαν οἱ περασμένοι χρόνοι ἐκλόγων πολιτικῶν και κοινωνικῶν εἶχον καθιερώσει. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ πρὸ πάντων γλῶσσα ἀπετέλεσεν ἰδιαίτερον τύπον και

ἰδιαίτερον μορφήν. Ἡ γλῶσσα αὕτη ἔχει κατὰ τὸ βυζαντινὸν τοῦ παλατιοῦ, κατὰ τὸ παιρολογικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς γραμματολογίας και κατὰ τὸ γραικοβάρβαρον μὲ τύπους ἀρχαίους.

Ἦτο τὸ ὕψος τῆς ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Λεῖπει ἀπὸ αὐτὴν κάθε ἀπλοῦν, κάθε ὠραῖον, κάθε διαυγὲς και κάθε ὁμοιομορφον. Ἦτο δὲ γνωστὴ εἰς τὸν ἀνώτερον κλῆρον, εἰς τοὺς καθηγητῆς και διδασκάλους, εἰς τοὺς ἀρχοντας και εἰς τοὺς ἀνθένας τῶν ἐκκλησιαστικῶν και πολιτικῶν ἀξιωματικῶν, εἰς τοὺς ῥήτορας τοῦ ἄμβωνος και εἰς τὰ Πατριαρχικὰ πιττάκια και σιγίλλια. Ἡ Πατριαρχικὴ Μεγάλῃ Σχολὴ ἐκκληρονόμησε τὸ ἀρχαῖον αὐτὸ πνεῦμα και ἐκαλλίεργεῖ τόσον εὐχαρίστως, ὅσον και ἀνέφερε δικαίως τὴν διαδοχὴν της εἰς τοὺς χρόνους τῶν Κομνηνῶν και τῶν Παλαιολόγων.

Κανένα ἄλλον δὲν ἀπέβλεπεν ἡ παιδείσις αὕτη. Καὶ διὰ τὸν λαόν, διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους μας, δὲν ἐφρόντιζε κανεὶς. Κρῖμα μόνον ὅτι ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπέρασεν ὡς μετῶρον ὁ Ἠλίας Μηνιάτης και μὲ τὴν φαντασίαν, μὲ τὴν ποίησιν και μὲ τὴν ταύτην ζωντανὴν γλῶσσαν ἐκήρυξε τὰ λόγια τοῦ Κυρίου. Καὶ κρῖμα ὅτι ὁ Ἀθανάσιος Χρηστόπουλος ἐγλυκολάλησεν εἰς φαναριωτικὰς αὐλὰς τοὺς μαγευμένους στίχους του. Καὶ κρῖμα ἀκόμη ὅτι ὁ Φωριεὺς ἐθαύμασεν ἐνωρὶς και διεσάλπισε εἰς τὸν πολιτισμὸν κόσμον, ὅτι ζῆ ὁ λαὸς μας, ὅτι ἀποκρυσταλλῶναι θαυμασίως και πάλιν τοὺς πόθους και τὰ

ιδανικά του εις δημόδη τραγούδια. "Όλα κρῖμα ! Ὁ γραμματισμένος κόσμος τῆς πόλεως μας δὲν τὰ ἠσθάνθη. Τὰ δημοτικά τραγούδια μας ἐπέρασαν ἐνώπιόν του, ὅπως περὶ ὥραία χωριστὴ κόρη ἀνὰ μέσον μεγάλων κυίων τοῦ συρμού καὶ ψιμυθιωμένων. Αἱ κυρίες θὰ δεχθῶσι τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ὥραίου πρὸς στιγμήν καὶ κατόπιν χα χα χὰ ! θὰ ῥήξουν γέλωτας.

Εὐρισκόμεθα, κύριοι, εἰς τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος. Τὰ φαναριωτικά τραγούδια τῶν λογιωτάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης σὰς εἶναι γνωστά ἀπὸ τὰς παλαιὰς ἀνθολογίας. Ὁ καλλίτερος τότε φαναριώτης ποιητὴς ἦτο ὁ Κάλφογλος. Σὰς παραθέτω μίαν ἀπὸ τὰς καλλιτέρας στροφάς του, ἡ ὁποία ἀποτείνεται εἰς τὴν ἐληγά μιᾶς φαναριωτίσσης ἠγεμόνιδος :

Ἡ μυρωδάτη σου ἐληγά
μὲ κεκρυμμένη μαργολιά
καὶ ἀσκητὰς ἀπ' τὰ κελιά
ἐβγάζει εἰς τὴν μέση
διὰ νὰ τοὺς πλανέση.

Ἄλλαχού πάλιν ἡ φαναριωτικὴ ποίησις ξενίζει μὲ τὸν πλέον κακόζηλον τρόπον. Ἴδου π.χ. ἄλλη στροφή ἐκ τοῦ ποιήματος ἡ «Σφαῖρα» :

Σφαῖρα δὲν γυρίζεις καὶ σὲ μένα μιὰ φορά,
νὰ χαρίσης ἀντὶ πάθη εὐτυχία καὶ χαρὰ

Νά, ποῦ πλεῖα ἀποφασίζω
στὸ ἐξῆς νὰ ἐγλεντίζω,
ν' ἀφεθῶ ἀπὸ τὰ δέρτια
νὰ πηγαίνω σὲ σοχπέτια κτλ.

Τότε εἶχεν ἀναπτυχθῆ τὸ σύστημα τῶν ἐπιδῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν μονόστροφα τραγούδια προσωμοσμένα εἰς τουρκικοὺς ἀμανέδες. Ὅσα ἐξ αὐτῶν δὲν ἦσαν ἔργα τῶν λογιωτάτων, εἴμποροῦν νὰ παρουσιάσουν κάποιαν πλαστικὴν εἰκόνα ἢ λαϊκὴν ψυχὴν ἀποκρυσταλλωμένην. Ἄλλ' οἱ συνήθειαι ποιητῶν τῶν χρόνων ἐκείνων ἦσαν οἱ διδάσκαλοι, οἱ ἱεροψάλται καὶ ποῦ καὶ ποῦ μερικοὶ ἀνώνυμοι εἰς λεύκωμα καμμιάς φαναριωτίσσης. Αἱ ψαλειαὶ Ἀνθολογίαι διὰ τὰ ἐξωτερικὰ μέλη τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς περιέχουσι πλείστας στιχουργίας τοιαύτας, τὰς ὁποίας ἐμελοποίησε — κατ' ἀξίαν βέβαια—νοθευμένη Βυζαντινὴ μουσικὴ ἐνθυμίζουσα ἄλλοτε τουρκικὴν μελωδίαν, ἄλλοτε ἐνετικὸ μοτίβο καὶ ἄλλοτε τίποτε. Μόλις ὁ Ἰακωβάκης ὁ Νερούλιος, ὁ ὑπέροχος κατὰ τὴν μόρφωσιν Φαναριώτης, μᾶς παρέχει σχετικὴν ἰδιοφυΐαν εἰς τὰ «Κορακιστικά» του, καὶ ὁ φυγὰς φαναριώτης Στέφανος Κανέλος κατώρ-

θωσε νὰ μᾶς ἀφήσῃ μερικὰς στιχουργίας μὲ ὀλίγην ἀξίαν.

Ὅταν ἀργότερον συνηθροίσθησαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη οἱ λόγιοι εἰς τὰς Ἀθήνας, ἤρχισεν ἐκεῖ μία μεγάλη φιλολογικὴ ἀναζύμωσις. Ὑπῆρχε κατὰ τόπους ἀρχετὸν ὕλικὸν συμμαζευμένον. Τὰ ἐρωτικά τραγούδια τῆς Ῥόδου καὶ τῆς Κύπρου, τὰ πολυάριθμα ἔργα τῆς κρητικῆς φιλολογίας καὶ μάλιστα ὁ «Ἐρωτόκριτος» ἦσαν στοιχεῖα πρώτης δυνάμεως διὰ τὴν ἀναζύμωσιν. Οἱ ἑπτανήσιοι πρὸ πάντων ἦσαν πολὺ ἐνωρίτερον προηγμένοι εἰς τὴν αἰσθητικὴν ἀντίληψιν καὶ εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν διαμόρφωσιν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους. Ἐὰν δὲ ὁ Οὐγὸς Φώσκολος ὁ ποιητὴς τῶν «Τάφων», ἀφιερώθη εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὁ Σολωμὸς ὅμως ἐζήτησε νὰ ἀναμετρήσῃ τὴν πνευματικὴν του μεγαλοφυΐαν εἰς τὴν ἀπλαστον ἀκόμη καὶ ἀκατασκεύαστον γλώσσάν μας. Καὶ μᾶς ἐχάρισεν ἐκτὸς ἄλλων τὸν «Ἕμνον» του. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης, μὲ ἅγιον ἐνθουσιασμόν καὶ μὲ ἀδάμαστον φαντασίαν, ἐνεπνεύσθη καὶ παρηκολούθησε τὰ δημόδη τραγούδια μας. Ἀφίνω τὸν Κάλβον, τὸν Μαρκοράν, τὸν Τυπάλδον, τὸν Ζαμπέλιον καὶ τὴν ἄλλην ἐπίλεκτον ἑπτανησιακὴν χορείαν τῶν ποιητῶν.

Εἰς τὴν σύγχυσιν ὅμως ἐκείνην τῆς φιλολογικῆς ἀναπλάσεως φυσικὸν ἦτο νὰ ὑπερισχύσῃ τὸ συντηρητικὸν πνεῦμα τῆς ἀρχαιολατρίας, τὸ ὁποῖον ἀπεκαλεῖτο σωτήρ καὶ ἀπῆτει εὐγνωμοσύνην. Ὅπως δὲ κατὰ τὸν 18 αἰῶνα ὁ Βήλανδ καὶ ὁ Ἐδεο ἐζήτησαν νὰ ἀναζωογονήσωσι τοὺς ἀρχαίους γερμανικοὺς τύπους καὶ τὰς παλαιὰς γοθδικὰς λέξεις δίχως εὐλάβειαν εἰς τὴν μορφολογίαν τῆς ἐποχῆς, οὕτως ἀνεσκαλεύθησαν τότε τὰ λεξικά καὶ ἐξητήθησαν ἀκόμη καὶ αὐτοὶ οἱ ἰδιωτισμοὶ τῆς ἀρχαίας φθογγολογίας καὶ ἐτυμολογίας. Ἀδιάφορον ἂν κατεστρέφετο τοιοῦτοτρόπως κάθε σοβαρὰ ἀντίληψις τῆς ἀντικειμενικότητος καὶ ἀδιάφορον ἂν ἐδημιουργεῖτο ψευδὴς εὐχαρίστησις εἰς κενὰς φράσεις καὶ εἰς χειμάρρους λέξεων πομπώδεις.

Ὅλοι τότε οἱ ἑπτανήσιοι ποιηταὶ ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς ἀνισόρροποι καὶ δὲν ἐξηρέθη οὔτε αὐτὸς ὁ Σολωμὸς. Καὶ τί λέγω; Δὲν ἐξηρέθησαν οὔτε αὐτὰ τὰ δημόδη τραγούδια, αὐτὰ αἱ ἐθνικαὶ παραδόσεις, αὐτὰ τὰ παραμύθια καὶ ἡ ἄγραφος ἐθνικὴ ἱστορία ὅσα ἀπετέλουν τὸ ἰδανικὸν καὶ τὸ πολιτικὸν εὐαγγέλιον τῆς φυλῆς. Ἀντιθέτως δὲ πρὸς ὅλα ταῦτα εἰσῆχθη ἡ ἀντίληψις τῆς εὐρωπαϊκῆς γραμματολογίας καὶ ἐχαράχθη ψευδὴς καὶ νόθος δρόμος εἰς τὴν ἐθνικὴν ποίησιν. Κάθε πόθος, κάθε χαρὰ, κάθε ἀναστεναγμὸς καὶ κάθε ὄνειρον τοῦ

Ἐθνους ἐξεριζώθη. Ἀπὸ τί λοιπὸν θὰ ἐνεπνέετο ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς ;

Ἐὰν, κύριοι, ἀναγνώσετε εἰς τὴν Πανδώραν τὰς εἰσηγήσεις τῶν ποιητικῶν διαγωνισμῶν, πανταχοῦ θὰ εὔρετε, ὅτι σημειόναται ἀπεριόριστος λυρισμὸς καὶ ῥομαντισμὸς. Οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἄλλο εἶνε βέβαια ἐλάττωμα. Ὁ λυρισμὸς π.χ. εἶναι ἀνωτέρα μορφή τῆς τέχνης, ἡ ὁποία μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ἀπειρον ποικιλίαν τῶν αἰσθήσεων καὶ αἰσθημάτων μας καὶ συνάμα νὰ προσθέσωμεν εἰς τὴν δύναμιν τοῦ λογικοῦ καὶ εἰς τὴν λεπτότητα τῆς ἀναλύσεως ὅλον τὸ θέλητρον τῆς συγκινήσεως, καὶ ἡ ὁποία μᾶς ἐπιτρέπει ὑπὸ κοινὸν τύπον καὶ γόητα νὰ συνδυάσωμεν ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς ἰδέας μας. Ἄλλ' ἂν ὁ λυρισμὸς αὐτὸς εἶναι νόθος ; ἂν δὲν πηγάζῃ ἀπὸ τὴν καρδίαν τοῦ Ἐθνους ; Τί ἀξίζει ὁ ψευδαδάμας ἔστω καὶ ὥραϊα τοποθετημένος ;

“ΟΤΑΝ ΘΑΡΘΟΥΝ ΤΑ ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ,,

ΟΤΑΝ θάρθουν τὰ χελιδόνια Μάρω μου, τότε καὶ ἐγὼ θὰ γυρίσω πάλι. Κι' ὅπως αὐτὰ χτίζουσι τὰς φωλιὰς τους, τραγουδῶντας τὸ τραγούδι τῆς ἀγάπης, ἔτσι καὶ μεῖς θὰ χτίσωμε τὴν φωλιὰ τῆς ἀγάπης μας καὶ θὰ ζήσωμε εὐτυχισμένοι, πάντα μαζί κι' οἱ δύο. Καὶ τώρα, ἔχε γειά, ἀγάπη μου· μὴν κλαῖς, κάνε καρδιά κ' ὁ θεὸς θὰ μᾶς βοηθήσῃ ν' ἀνταμωθοῦμε πάλι».

Μ' αὐτὰ τὰ λόγια ἀποχαιρετοῦσε ἕνα γλωμὸ δειλινὸ τοῦ Φθινόπωρου ὁ Νικολός, ὁ λεβέντης θαλασσινός, τὴν ἀρραβωνιαστικιά του τὴ Μαριώ, φεύγοντας στὰ ξένα.

Κ' ἐκείνη μὲ τὰ δάκρυα ἑστὰ μᾶτια ἀφοῦ τὸν εὐχήθη τὸ ὄρα καλὴ καὶ τοῦδωσε τὸ στερνὸν φιλί, τὸν εἶδε νὰ χάνεται μὲ τὸ καράβι του εἰς τοῦ γιालοῦ τὰ μάρω.

Καὶ ὅταν πιά χάθηκε τὸ λευκὸ πανί ἀπὸ τὰ μᾶτια τῆς καὶ δὲν ἔβλεπε τίποτε ἄλλο ἀπὸ θάλασσα κ' ἀφρούς, τότε τῆς φάνηκε ὅτι κατὰ ἐκκόλλησε ἀπὸ μέσα τῆς καὶ ἔμεινεν ἔτσι ἕνα κουφάρι χωρὶς καρδιά, χωρὶς ζωὴ. Τὴν χαρὰ τῆς, τὴν εὐτυχία τῆς ὅλη τὴν συνεπῆρε φεύγοντας ὁ ἀγαπημένος τῆς ναύτης. Καὶ ἔβλεπε τώρα, τὴ θάλασσα, ποῦ τόσο τὴν ἀγαποῦσε

πρὶν, μὲ κάποιο μῖσος, μὲ μάτι ζηλιάρικο γιὰ τῆς πῆρε ὅ,τι εἶχε προσφιλέστερον στὸν κόσμον αὐτό. Καὶ ποιὸς ἤξευρε, ἂν θὰ τῆς τὸν ἔφερε πίσω ἢ θὰ τῆς τὸν κρατοῦσε γιὰ πάντα. Στὴ μαύρη αὐτὴ ἰδέα ἡ Μάρω ἄρχισε νὰ χύνη δάκρυα ποτάμι. Ἄχ ! γιὰ νὰ φύγῃ ! γιὰ νὰ φύγῃ ! γιὰ νὰ μὴν τὴν ἀκούσῃ ποῦ τὸν παρακαλοῦσε νὰ μὴν κάμῃ αὐτὸ τὸ μακρυνὸ ταξίδι. Μήπως δὲν τὴν ἀγαποῦσε ! Ἄ ! ὄχι αὐτὸ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ παραδεχθῆ· ὁ Νικολός τὴν ἀγαποῦσε μὲ τὰ σωστά του, τὸ εἶχε δεῖξῃ· μὰ ἦτον ἀνάγκη νὰ φύγῃ. Γιὰ ἄλλοιὸς πῶς θὰ κάμῃ τὸ γάμο τους, πῶς θὰ ζοῦσαν ὕστερα, χωρὶς νὰ δουλεύῃ. Καὶ ἡ δουλειά του ἦταν αὐτή. Θαλασσινός ! Στὴ θάλασσα ἀπὸ μικρὸς· στὴς τρικυμίες μέσα καὶ στὴς μπόρες. Νὰ παλεύῃ πάντα μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς θάλασσας, ἦταν ἡ δουλειά του.

Καὶ ἡ Μαριώ τώρα τὸν δικαιολογοῦσε καὶ προσπαθοῦσε νὰ βρῇ παρηγοριὰ στὴ σκέψι πῶς χρόνια τώρα παραδέρνε μὲ τὴ θάλασσα, χωρὶς νὰ πάθῃ τίποτα. Μήπως ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποῦ ἔκανε αὐτὸ τὸ μακρυνὸ ταξίδι.

«Ὅταν θάρθουν τὰ χελιδόνια, ἀγάπη μου, τότε καὶ γὼ θάρθω πάλι».

Αὐτὰ τὰ τελευταῖα του λόγια ἔφερεν στὸ νοῦ τῆς τώρα καὶ μ' αὐτὰ παρηγορήθη λίγο καὶ σηκώθη νὰ φύγῃ ἀπ' τὸ γιालό.

Μὰ πρὶν νὰ φύγῃ ἔρριψε ἀκόμη μιὰ φορὰ τὰ μᾶτια τῆς μακρυνὰ στὸ πέλαγος, ἔτσι σὰν νὰ ἔστειλε μυστικὸ χαιρετισμὸ σ' ἐκεῖνο κ' ὕστερα μὲ ἀπόφασιν πῆρε τὸ δρόμον τοῦ φτωχικοῦ τῆς.

Μὲ ἀργὸ βῆμα, βυθισμένη σὲ σκέψεις, ἀνέβαινε τὸ δρόμον τοῦ χωριοῦ.

Τίποτε δὲν ἔβλεπε γύρω τῆς. Ὁ νοῦς τῆς ἔτρεχε ἄλλοῦ· ἔτρεχε στὰ παλιὰ, στὰ περασμένα ! Θυμῶνταν τώρα πῶς πρωτογνωρίστηκαν. Πῶς ἀπ' τὴ στιγμή ποῦ εἶδε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο ἔνοιωσαν μέσα τους ἕνα καρδιοχτύπι ἀγάπης. Πῶς ἐκεῖ κάτω στὰ βράχια ἔστη ἀρογιαλιά, τῆς εἶπε ἐκεῖνος πρῶτα πῶς τὴν ἀγαπάει, καὶ πῶς θὰ τὴν ἔκανε γυναῖκα του. Τῆς τὸ ὠρκοίστηκε καὶ αὐτὸ ἦταν ἡ ἀρραβῶνα τῆς. ὦ ! ἡ ὥρα ἐκείνη ! Ἀπὸ τότε ἔνοιωσε καὶ αὐτὴ τὴν εὐτυχία καὶ τὴν χαρὰ στὸν κόσμον. Αὐτὴ ἡ ὄρα νοῦλα ποῦ δὲν εἶχε πατέρα, δὲν ἔχε μάνα κ' ἀδέρφια καὶ ζοῦσε μόνη μὲ μιὰ γορῆ θεῖα, χωρὶς χαρές, χωρὶς γέλοια, ἀπὸ τότε ἄλλαξε ζωὴ. Τί εὐτυχισμένη ζωὴ πέρασε ἀπ' τὴν ὥρα ἐκείνη, ἔξη μῆνες τώρα μαζί μαζί τῆς ἀγῆς τῆς ροδοστεφανωμένες, μαζί τὰ δειλινὰ τὰ γλυκόχορμα. Σὰν φάρεσε ἐκεῖνος ἔστω γιὰ αὐτὴ τὸν βοηθοῦσε· καὶ πάλι ἐκεῖνος τῆς ἔδινε χέρι ἔστω ἄμπέλι, ἔστω τρυγητό.

Η Κ. ΙΣΑΒΕΛΛΑ ΑΔ., ΣΚΟΥΖΕ
ευεργέτις τῆς Ἐπαγγελματικῆς Σχολῆς.

Καὶ τώρα ὅλα πέρασαν. Μὴν ἦταν ὄνειρο γλυκὸ ἢ ἀγάπη του κι' ἔσβυσε γιὰ πάντα! Δάκρυα ἐγέμισαν τὰ μάτια της πάλι· ἐφθασε 'στὸ σπίτι της, πῶς ἐπλάγιασε 'στὸ στρῶμα της καὶ αὐτὴ δὲν τὸ εἶχε καταλάβει...

Ἡ πρώτη μέρες πέρασαν μὲ πόνο καὶ μὲ δάκρυα. Ἀμίλητη, χλωμὴ σὰν τὸ κερί, περνοῦσε τῆς ὥρες της κυττάζοντας τὸ γυαλὸ, ποῦ τῆς εἶχε πάρει τὸν ἀγαπημένο της· καὶ ὅταν ἡ γρηὰ θειά της ἤρχονταν νὰ τῆς πῆ κανένα λόγο παρηγορητικὸ, ἐκείνη κουνουσε τὸ κεφάλι της θλιβερὰ καὶ δὲν ἀπαντοῦσε τίποτα.

Ἔτσι περνοῦσαν ἡ ἡμέρες στὸ φτωχικὸ σπίτι, μελαγχολικὲς καὶ πένθιμες, ὅταν ἓνα δειλινό, ἀργὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα, ὁ γέρος γραμματοκομιστῆς τοῦ χωριοῦ ἦλθε καὶ κτύπησε τὴν πόρτα τοῦ φτωχικοῦ σπιτιοῦ. Ἡ Μαριὼ ἔσκυψε ἀπὸ τὸ παραθύρι καὶ εἶδε τὸ γέρο νὰ βαστάῃ ἓνα γράμμα. Κτύπησε ἡ καρδιά της δυνατὰ καὶ 'στὴ στιγμὴ βροῦθηκε 'στὴν πόρτα, ἄρπαξε τὸ γράμμα, ἔδωκε 'στὸν γέρο καλὸ φίλημα, καὶ ἔτρεξε 'στὸ καμαράκι της νὰ διαβάσῃ τὴ γραφὴ τοῦ ἀγαπημένου της.

Ναί, ἦτον δικό του τὸ γράμμα· τῆς ἔγραφε πῶς ἐφθασε καλά, καὶ πῶς ἦταν πολὺ λυπημένος ποῦ βρίσκονταν μακριὰ ἀπ' τὴ Μαριὼ του· πῶς τὴν εἶχε πάντα 'στὸ νοῦ του καὶ δὲν

ἔβλεπε τὴν ὥρα πότε νὰ γυρίσῃ πίσω. 'Στὸ τέλος τῆς ἔγραφε νὰ μὴ θλίβεται γιὰ τὸ χωρισμὸ των καὶ νὰ μὴ χαλάῃ μὲ τὰ κλάματα τὰ ὄμορφα τῆς μάτια. «Κάνε καρδιά, ἀγάπη μου καὶ καρτέρα με τὴν Ἄνοιξι, σὰν ἐρθοῦν τὰ χειλιδόνια».

Ἡ Μαριὼ διάβασε τὸ γράμμα καὶ πάλι, καὶ ὅσο τὸ διάβαζε τόσο εὔρισκε τὰ λόγια του ποῖο ὠραῖα καὶ ποῖο θερμά· τόσο τῆς φαίνονταν σὰν νὰ ἄκουε τὸν ἀγαπημένο της· καὶ τὰ στρογγυλὰ γράμματα, τὰ ἀρηὰ καὶ ἀνορθογραμμένα, ἦσαν γι' αὐτὴν τὰ καλλίτερα γράμματα τοῦ κόσμου. Μήπως εἶχε διαβάσῃ ἄλλο γράμμα ὡς τώρα καὶ μήπως εἴξευρε περισσότερα καὶ αὐτὴ ἀπ' ἐκεῖνον. Ἔτσι ἀφοῦ τὸ διάβασε καὶ τρίτη φορά, τὸ δίπλωσε μὲ εὐλάβεια καὶ τὸ ἔβαλε 'στὴν καρδιά της σὰν τὸ καλλίτερο φυλαχτό. Ἔστερα χαρούμενη ἔτρεξε νὰ πῆ 'στὴ θειά της τὴν καλὴ εἶδησι καὶ ἀπ' ἐκεῖ πῆγε 'στὴν ἐκκλησιὰ νὰ ἀνάψῃ ἓνα κερί, ποῦ τὸ εἶχε τάξιμο 'στὴν Παναγία.

Ἀπὸ 'κείνη τὴ βραδυὰ ἡ ὄμορφη κοπέλλα ἄλλαξε. Τὸ γράμμα τῆς ἔδωσε θάρρος καὶ ἄρχισε νὰ ἐλπίζῃ καὶ νὰ περιμένῃ μὲ ὑπομονὴ τὸν ἀρραβωνιαστικὸ της. Ἐφυγαν ἡ μαῦρες ἡ σκέψεις ἀπὸ τὸ νοῦ της καὶ ἔβαζε πάντα τώρα τὸ καλὸ. Ἔτσι τῆς ἔγραψε ἐκεῖνος· νὰ κἀνῃ ὑπομονὴ καὶ νὰ τὸν καρτεράῃ. Βέβαια, ἔχει δίκαιο ἐσκέπτετο. Ὅπως πῆγε καλά, καλὰ καὶ θὰ γυρίσῃ. Ἔτσι μὲ τὴ σκέψι αὐτὴ ἔκανε καρδιά καὶ ἄρχισε πάλι τὴ δουλειά.

Καθάρισε τὸ φουστάνι της, τὸ τοίμασε γιὰ τὸν χειμῶνα, ἔφερε τὰ ξύλα ἀπ' τὸ βουνὸ καὶ ὅταν ἔπασαν τὰ κρύα καὶ ἡ βροχὴς ἡ δύο γυναῖκες καθισμένες κοντὰ 'στὸ τζάκι ἐδούλευαν. Ἐκλωθε ἡ γερόντισσα τὸ μαλλὶ καὶ ἡ Μαριὼ ὕφαινε 'στὸν ἐργαλειὸ τὰ προικιά της. Καὶ ἐνῶ τὰ χέρια της ἔπαιψαν τὴν σαῖτα μὲ γρηγοράδα ὁ νοῦς της πετοῦσε μακριὰ, μακριὰ, πέρα ἀπ' τὰ πέλαγα, 'στὴ ξενητεία, 'κεῖ ποῦ βρίσκονταν ὁ Νικολός της. Τί νᾶκανε τάχα ὁ ἀγαπημένος της ἐκεῖ μέσα σὲ ξένους ἀνθρώπους. Κι' ἂν ἦταν ἄρρωστος καὶ δὲν εἶχε κανένα σιμά του. Πῶς νὰ τὸ μάθαινε τώρα ποῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ λάβει ἄλλο γράμμα. «Μὴ περιμένῃς πιά γράμμα τώρα τὸ χειμῶνα γιατί 'στὸ νησί μας δὲν σιμώνει βαπόρι». Τῆς εἶπε μιὰ μέρα ὁ γέρος γραμματοκομιστῆς ὅταν τὸν ρώτησε ἂν ἔχη κανένα δικό της γράμμα. Ἔτσι λοιπὸν ἔχασε τὴν ἐλπίδα πῶς θὰ εἶχε ἀπάντησι 'στὸ γράμμα της ποῦ τὸ εἶχε στείλῃ ἐδῶ καὶ ἓνα μῆνα. Δὲν τῆς ἔμεινε πιά τώρα ἄλλο παρὰ νὰ περιμένῃ τὸ γυρισμὸ του. Χειμῶνας ἦταν κακὸς αὐτὴ τὴ χρονιά. Πρῶτη φορά ἔβλεπαν 'στὸ νησί τόσο

Η ΚΗΔΕΙΑ ΤΟΥ JEAN MOREAS

χιόνι καὶ τέτοιο ἄγριο βορριά ποῦ σύντριψε πολλὰ καΐκια 'στὸ λιμάνι.

Μὰ ἐπὶ τέλους ἦλθε καιρὸς ποῦ ἔπαυσε ἡ λύσσα τοῦ βορριά καὶ ποῦ τὰ χιόνια ἄρχισαν νὰ λυώνουν. Ἄρχισε πάλι ὁ ἥλιος νὰ θερμαίνει τὴ γῆ, ἄρχισαν ἡ μυγδαλιὲς νὰ μπουμπουκιάζουν καὶ ὅλα νὰ ξαναγεννιῶνται. Ὁ χειμῶνας ξεψυχοῦσε καὶ ἡ γλυκεῖα ἄνοιξις ἄρχισε νὰ προβάλλῃ.

Ἡ Μαριὼ πρώτη ἐβγήκε νὰ χαρῆ τὴν ἄνοιξι, νὰ γιορτάσῃ τὸν ἐρχομὸ της. Ἡ καρδιά της ξελάφρωνε τώρα ἀπὸ τὸ μεγάλο βᾶρος ποῦ εἶχε ὄλο αὐτὸν τὸν καιρὸ καὶ τὰ μάτια της γεμάτα ἀπὸ ἐλπίδα ἔπεφταν ἀπὸ τὸ γαλάζιο οὐρανὸ 'στὴ γαλιηνεμένη θάλασσα. Περιμένε τώρα τὸν ἀγαπημένο της μὲ λαχτάρα! Κι' ὅταν ἀντίκρισε τὰ πρῶτα χειλιδόνια πλημμύρισε ἡ καρδιά της ἀπὸ χαρὰ. Μὲ τὴ γλυκεῖα τους τὴ φωνὴ τῆς φάνηκε πῶς τῆς ἔλεγαν. «Τέλειωσαν τὰ βάσανά σου, ἦρθαμε· θάρθη καὶ 'κείνος γλήγορα». Ἀπὸ 'κείνη τὴν ἡμέρα ἡ Μαριὼ, κατέβαινε

πρῶτὴ καὶ βράδυ 'στὴν ἀκρογιαλιά καὶ ἐκεῖ 'στὰ βράγια καθισμένη περιμένε, τὸν περιμένε ἀνυπόμονη, νᾶρθῃ, νὰ κάμουν τὴ φωλιά τους, ὅπως τὴν ἔκαμαν τὰ χειλιδόνια χαρούμενα. Μὰ ἡ μέρες περνοῦσαν χωρὶς ἐκεῖνος νὰ φανῇ. Τὰ μάτια τῆς Μαρίας εἶχαν κουρασθῆ νὰ κυττάζουν πέρα μακριὰ 'στὸ πέλαγος. Ἀλλοίμονο ὁ Νικολός μὲ τὸ καρὰβι του δὲν ἔρχονταν. Πέρασε ὄλος ὁ Μάρτης καὶ δὲ φάνηκε. Ἦλθε ὁ Ἀπρίλης, σίμωσε τὸ Πάσχα τίποτα. Τότε τὸ καὶμένο τὸ κορίτσι ἄρχισε νὰ χάνῃ τὴν ἐλπίδα καὶ μιὰ βαρεῖα λύπη τὴν πλάκωσε 'στὴν καρδιά. Ἐγραψε, ξανάγραψε καὶ ἀπάντησι δὲν ἔλαβε. Ἡ Μαριὼ ἔσβυσε τώρα σιγά, σιγά ἀπὸ τὴ λύπη.

Μιὰ μέρα οἱ ἄνθρωποι τοῦ νησιοῦ τὴν εἶδαν νὰ κατεβαίνῃ 'στὸ γυαλὸ μὲ ὄφι χαρούμενη, μὲ τὰ μαλλιά ριχμένα 'στὴς πλάτες. Ἐκύνταξε ὅλα τριγύρω μὲ ματιὰς παραξένες καὶ ἐφώναζε «ὅταν θάρθουν τὰ χειλιδόνια». Ἡ Μαρία ἦταν τρελλή.

ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ ΚΑΜΒΟΥΚΙΔΟΥ

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΥΑ ΝΙΚΗΤΡΙΑ

(Βραβευμένον ἔργον τῆς Γαλλ. Ἀκαδημίας)

Παρά τὸ ψυχρὸν ἐξωτερικόν του ὁ καρδιναλίος συνεχινεῖτο ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνους δυστυχίας. Ὁ Δὸν Αὐγουστῖνος, ὁ ἀντιπρόσωπός του διὰ τὰς ἀγαθοεργίας του, ἦτο ἕνας ἀπλοῦς ἱερεὺς τῆς ἐξοχῆς, μὲ καρδιὰ ὁμοίαν μὲ τὴν τοῦ ἁγίου Vincent de Paul. Ἐκαρτεροῦσε εἰς τὴν γωνίαν τοῦ μεγάρου Σαλβόνη, ἐπεροῦσε τὴν ζωὴν του μὲ τὸ νὰ φέρῃ βοήθειαν καὶ παρηγορίαν καὶ εἶχε πάντοτε ἐλευθέραν εἴσοδον εἰς τὸ μέγαρον. Ὁ Λέλο ἐδιηγήθη αὐτὸ εἰς τὴν γυναῖκά του. Μιὰ βραδεῖά ἔπειτα ἀπὸ μίαν παρτίδα τῆς ὁποίας τὴν νίκην μὲ τὴν ζέσιν διεφιλονεικῆσαν καὶ τὴν ὁποίαν ἐκέρδισε ὁ καρδιναλίος, ἡ Δώρα εὐρέθη μίαν στιγμὴν μόνη μαζῇ του. Ἄρχισε νὰ ῥίπτῃ μὲ νευρικότητα τὰς σφαίρας ἐπάνω εἰς τὸ μπιλιάρδο καὶ ἔπειτα κοκκινίζουσα ὀλίγον εἶπε :

— Ἦθελα νὰ σὰς ἐρωτήσω κάτι.

— Ἐρωτήσατε, ἐρωτήσατε, κόρη μου ! ἀπῆντησεν ὁ καρδιναλίος τὸν ὁποῖον ἡ νίκη τὸν εἶχε κάμει εὐθυμον.

— Ἴδου... δὲν ἔχω τὴν συνήθειαν νὰ τρώγω μόνη τὰ καλὰ πράγματα ὅπου μοῦ ἐδόθησαν. Ἄφοῦ δὲδῶ, θέλω νὰ κάμω καλὸ εἰς τοὺς πτωχοὺς τῆς Ρώμης. Θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ μοῦ υποδείξετε οἰκογενεῖας, ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους νὰ ἠμπορέσω νὰ βγάλω διὰ τῆς βοήθειάς μου ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα, καὶ νὰ τοὺς κάμω ὥστε μόνον τοὺς νὰ ἐπαρκοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τοὺς, ὑπὸ ἕνα μόνον ἄρον· ὅτι θὰ κάμουν εἰς ἄλλους, αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐγὼ ἔκαμα εἰς αὐτούς. Ὅχι ἐλεημοσύνην, ἀμοιβαία βοήθεια μόνον εἶναι τὸ σύστημά μου. Τὴν φορὰν αὐτὴν ἀνοίξε ὑπερβολικὰ τὰ μάτια του καὶ εἰς τὴν μορφὴν του ἐζωγραφίσθη ὅλη ἡ εὐχαρίστησις, ὅπου τοῦ προὔξενον οἱ λόγοι αὐτοῦ.

— Ἐλοιπόν, θὰ σὰς στείλω τὸν Δὸν Αὐγουστῖνο, θὰ τοῦ ἐξηγήσετε τὸ σύστημά σας, εἶπε μειδιῶν. Πρέπει νὰ ἐπιβλέπετε τὴν ἐκτέλεσιν, διότι ἔχει φοβερὰν ἀδυναμίαν χαρακτηρῶς, ὅταν πρόκειται διὰ πτωχοῦς. Ἐπειτα ἀκουμβῶν τὸ χέρι του ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς ἀνεψιάς του τῆς εἶπε μὲ ἀγάπην : Ὁ Θεὸς νὰ σὲ εὐλογῇ κόρη μου ! Εἶμαι εὐχαριστημένος διότι τοῦλάχιστον εἰς αὐτὸ τὸ ζήτημα θὰ εἴμεθα πάντοτε σύμφωνοι.

Ἡ Δώρα δὲν ἔλειψε ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξηγήσῃ εἰς τὸν Δὸν Αὐγουστῖνο τὰς ἰδέας τῆς ἑσῶν ἀφορὰ τὴν ἀγαθοεργίαν. Τοῦ ἐπροξένησαν βα-

θυτάτην ἐκπληξίν, εἰς τὸ τέλος ὅμως ἀνεγνώρισε πόσον ἦσαν ὀρθαὶ καὶ τὰς ἠκολούθησε μὲ ὅλην τὴν ψυχὴν του. Ἦτο ἐνθουσιασμένος νὰ παρακολουθῇ τὸ ἐνδιαφέρον ὅπου ἐλάμβανε διὰ τοὺς προστατευομένους τῆς, τὴν ἐσυγχώρει διότι ἦτο αἰρετικὴ καὶ παρεκάλει διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς τῆς μὲ συγκινητικὴν ἀφέλειαν.

Δέκα μῆνας μετὰ τὸν γάμον τῆς εἶχε τὴν χαρὰν ἢ κόμησσαν ν' ἀποκτήσῃ ἕνα ἀγοράκι, ἀπόγονον θαυμαστῆς εὐμορφίας καὶ ρώμης. Τὸ γεγονός αὐτὸ τῆς ἐπροξένησε ζωηροτέραν ἀκόμη εὐχαρίστησιν, διότι κατὰ τὸ διάστημα τῶν δέκα αὐτῶν μηνῶν εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ μάθῃ πόσον τὸ αἶσθημα τῆς φυλῆς καὶ τῆς πατρότητος εἶνε δυνατόν εἰς τοὺς Ἴταλοὺς. Ἡ γέννησις κληρονόμου δὲν ἔκαμε τρυφερώτερας τὰς σχέσεις τῆς μὲ τὴν πενθεράν τῆς. Κάθε πρῶτ' ἡ παραμὰνα ἔφερε τὸν μικρὸν Guido εἰς τὸ παλάτι Sant-Anna. Ἡ κόμησσαν διέθετε τοιοῦτοτρόπως τὰς ὥρας τῆς, ὥστε νὰ εἶνε ἐλευθέρη τὸ ἀπόγευμα καὶ ἐπῆγαινε καὶ τὸν ἔβλεπε εἰς τὸ Πίντσιο. Ἡ ἀγγλικὴ ὑγιεινὴ εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ὑπέβαλε ἡ μητέρα του τὴν ἐφόβιζε : γυμνὸ τὸ κεφάλι, ἐλευθέρη τὰ μέλη, καθεὶν ἡμέρα ἔξω μὲ ὅτι καιρὸς καὶ ἂν ἦτο, καὶ αὐτὸ εἰς τὴν Ρώμην. Τὸ ἐθεωροῦσε πραγματικὴν τρέλλα. Κατὰ παράκλησιν τῆς μητέρας του ὁ Λέλο ἐδοκίμασε νὰ κάμῃ μερικὰς παρατηρήσεις ἢ Δώρα ὅμως ἐδήλωσε κατηγορηματικῶς, ὅτι ἐνναεῖ ν' ἀναθρέψῃ τὸν υἱὸν τῆς κατὰ τὸ Ἀμερικανικὸν σύστημα καὶ νὰ τοῦ προετοιμάσῃ ὑγιάν κατάλληλον διὰ τὴν ἐνεργητικὴν ζωὴν. Ὁ διαρκὴς φόβος, μήπως τὸ μικρὸν γίνῃ θῦμα τῶν νεωτερισμῶν αὐτῶν διατηροῦσε εἰς τὴν καρδιὰ τῆς μάμης ὑπόκωφον ὄργην.

Γενικῶς κατὰ τὸ διάστημα τῶν εἴκοσι μηνῶν ὅπου ἐπέρασσαν, ἡ Δώρα ἦτο πολὺ εὐτυχής. Μιὰ βραδεῖά κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἀπριλίου, ἐγκαινίαζε, κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τῆς τῆς Πέμπτης, τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς, τὸ ὁποῖον μὲ πολλὰς δαπάνας εἶχεν ἐγκαταστήσει, εἰς τὸ παλάτι Φαρδέλι. Τὰ ὠραῖα αὐτὰ Ἴταλικὰ σαλόνια, μὲ τὰ ζωγραφισμένα ταβάνια, μὲ τὰ θαυμάσια χρυσάνθεμα εἶχαν λάβει κάτι ὡς νέαν ζωὴν. Τὰ ἄνθη, ἢ πρασινάδες, ἢ τοποθέτησις τῶν ἐπίπλων, ἢ σέρα ἢ καλλιτεχνικὰ φωτισμένη, ἢ ἀνοικτὲς πόρτες εἰς τὴν σάλα τοῦ μπιλιάρδου, ὁ καπνὸς μερικῶν τσιγάρων καὶ γυναικείων τσιγαρέτων, ἔκαναν συμπληρωτικὸν σύνολον, εὐχάριστον εἰς τὸ βλέμμα καὶ πολὺ νέον. Ὁμιλοῦσαν, συζητοῦσαν, φλερτάριζαν. Εὐρίσκοντο ἐκεῖ μεγάλα

Ἴταλίδες δέσποιναι, μὲ φυσιογνωμίας ζωηρὰς καὶ εὐκινήτους, αἱ ὁποῖαι ἐφοροῦσαν θαυμάσια φορέματα, γούστου ὀλίγον ἀμφιβόλου καὶ βασιλικὰ κοσμήματα, ἔπειτα Ἀμερικανίδες μὲ πρόσωπα ἤσυχα καὶ ψυχρὰ καλλιτέρα ντυμένες ἀλλ' ὀλιγώτερον κομψαί. Ἦσαν περίεργοι ἀντιθέσεις φυλῶν καὶ ἀνατροφῆς διαφόρου, μία ζωντανὴ ζωγραφία τοῦ Παλαιοῦ κόσμου καὶ τοῦ Νέου. Καὶ μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν ἐφάνοντο ὠραῖα ἀνδρικά κεφάλια, μὲ μάτια μελαγχολικά, πρόσωπα, τῶν ὁποίων αἱ τέλει γραμμαὶ καὶ ἡ εὐγενὴς φυσιογνωμία ἔκαναν νὰ φαίνεται τὸ ἄχαρι μαῦρο φέρεμα εὐγενικόν.

Ἡ Δώρα πάντοτε εὐκίνητος, ἐξωραϊσθεῖσα ἀπὸ τὸν γάμον καὶ τὴν μητρότητα, μὲ ἕνα φέρεμα ἀπὸ ἄσπρη ταντέλλα ἐπάνω σὲ μαῦρο μεταξωτὸ ἐπερπατοῦσεν ἐπάνω κάτω εἰς τὴν σέρα μὲ τὸν μαρκήσιον Βέργα.

— Νομίζετε, ἠρώτησεν ἐκεῖνος, ὅτι ὁ σύζυγός σας θὰ δεχθῇ τὴν θέσιν αὐτὴν τοῦ ἀρχιτελετάργου τὴν ὁποίαν τοῦ προσέφεραν ἐπισήμως ; τὸν ἠρώτησα σήμερα τὸ πρῶτ' καὶ μοῦ ἀπήντησε ὅτι θὰ σκεφθῇ.

— Κακὸν σημεῖον, εἶπε ἡ Δώρα κινουσα τὸ κεφάλι τῆς. Ὅταν ἕνας Ἴταλὸς σοῦ ἀπαντᾷ... θὰ σκεφθῶ, αὐτὸ εἶναι διότι δὲν ἔχει τὸ θάρρος ν' ἀρνηθῇ, ἐνῶ αὐτὸ σκέπτεται νὰ κάμῃ. Δὲν ἠξέυρω ἂν τοῦτο προέρχεται ἀπὸ ἀδυναμίαν ἢ καλωσύνην !

— Καὶ τὰ δύο, ἀπῆντησεν ὁ μαρκήσιος μειδιῶν.

— Ἴσως ὄχι, βλέπετε, ὁ Λέλο δὲν θὰ δεχθῇ. Εἶνε πολὺ ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ἄλλο μέρος. Καὶ ἡ οἰκογενεὶά του ἔχει ἐπ' αὐτοῦ μεγάλην ἐπιρροήν. Δὲν θέλει νὰ τὸ παραδεχθῇ, ἀλλὰ τὸ αἰσθάνομαι, εἶνε περισσότερο μὲ τὴν λευκὴν μερίδα τώρα, παρ' ὅτι ὅταν τὸν ἐγνώρισαν. Εἶνε ὀλίγον ταπεινωτικὸν δι' ἐμέ. Παρηγοροῦμαι, σκεπτομένη, ὅτι ἡ ἀγαπητοτάτη του φίλη, ἡ πριγκίπισσα Μαρίνα δὲν εἶχε ἐπιτύχει νὰ τὸν μεταπέσῃ ! εἶπε γελῶσα νευρικά. Ἐκτὸς τούτου ὁ Ἴταλικὸς χαρακτήρ μὲ ταράττει εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε νὰ μὲ κάμνῃ νὰ γάνω ὅλα τὰ μέσα μου· εἶσθε χαριτωμένοι, ἀλλὰ ξεφεύγετε σὺν χέλιω. Παραδείγματός χάριν. Ὅταν κάμνω καμμίαν παρατήρησιν εἰς τὸν Λέλο, ἐὰν τοῦ δώσω καιρὸν ἕνα λεπτὸν διὰ νὰ σκεφθῇ, ἕνα μόνον, θὰ μοῦ ἀποδείξῃ ὅτι ἐγὼ ἔχω ἄδικον, καὶ ἀμέσως, ἔχω τὴν ἀνοησίαν νὰ τὸ πιστεύω !

— Αὐτὸ εἶνε ἀκριβῶς, εἶπεν ὁ μαρκήσιος, γελῶν μὲ τὴν καρδιά του. Ἐπειτα σοβαρότερα : καὶ ὅμως ὁ σύζυγός σας σέβεται πολὺ τὴν κρί-

σιν σας ! Ζητεῖ πάντοτε τὴν γνώμην σας. — Δι' ἐκεῖνα ποῦ ἀποβλέπουν τὰ συμφέροντα, τὸ σπῆτι... ἀλλὰ διὰ τὰ ἄλλα μοῦ ξεφεύγει.

— Εἶνε εὐτύχημα ὅπου ἔχετε υἱόν, σὰς δίδει δύναμιν τὴν ὁποίαν οὐδέποτε θὰ εἴχατε ἐνὸς ἕξῃ ἢ πενθερά σας.

— Τὸ γνωρίζω. Ἐσεῖς οἱ Ἴταλοὶ δὲν εἶσθε ἀκόμη παρὰ Ἀνατολίται, δὲν γνωρίζετε ἀκόμη τί ἀξίζει ἡ γυναῖκα.

— Δυνατόν !... δυνατόν !... Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπανεέλθωμιν εἰς ἐκεῖνο ὅπου μὰς ἐνδιαφέρει, σὰς λέγω, ὅτι πρέπει νὰ πείσετε τὸν Λέλο νὰ ζητήσῃ τὴν θέσιν αὐτὴν.

— Θὰ προσπαθῶ χωρὶς ἐλπίδα νὰ ἐπιτύχω ! Δὲν θὰ θελήσῃ νὰ δώσῃ καὶ ἄλλο κτύπημα εἰς τὴν μητέρα του. Δὲν συνῆλθεν ἀκόμη, ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπου τῆς ἔδωκε νυμφεύμενος μίαν Ἀμερικανίδα.

— Ἀδιάφορον, μὴν ἀποθαρρύνεσθε. Βλέπετε ἡ μαρκησία δὲ Ἀγκιλίων ἔπεισε τὸν σύζυγόν τῆς νὰ ὑποβάλλῃ ὑποψηφιότητα ὡς βουλευτής. Καὶ ἐξελέγη. Καὶ ἦτο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ὅπου ἦσαν ἀποφασισμένοι νὰ μὴν κάμνουν τίποτε.

— Ἄλλ' ἐχρειάσθη καιρὸς ἕως νὰ τὸν πείσῃ !... Οἱ Εὐρωπαῖοι μοῦ κάμνουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶνε ριζωμένοι εἰς τὰς ἰδέας τοὺς. Ὅταν προτείνῃς κάτι εἰς ἕνα Ἀμερικανόν, θὰ σοῦ ἀπαντήσῃ ἀμέσως, καὶ ἡ ὄχι· σεῖς φαίνεσθε ὡς νὰ κατέρχεσθε εἰς τὸν ἑαυτὸν σας, εἰς βάθη φοβερά, πρὶν ν' ἀποφασίσετε. Ἀρχίζω νὰ συνηθίζω, ἀλλὰ πόσον αὐτὸ μὲ ἐκοπίασε !... ἠξέυρετε ὅτι εἰς διάστημα εἴκοσι μηνῶν ἔκαμα θαύματα, ἂν λάβετε ὑπ' ὄψιν ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ ἄγνωστα ἐμπόδια, τὰς προλήψεις εἰς τὰς ὁποίας εἶχον νὰ ἀντιπαλαίσω. Ὅταν σκέπτομαι, δὲν ἠμπορῶ νὰ μὴν αἰσθανθῶ μικρὸν θαυμασμὸν διὰ τὸν ἑαυτὸν μου. Ἐὰν ἔμενα εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ποτὲ δὲν θὰ ἐγνώριζα τί ἀξίζω.

— Ὁμολογῶ ὅτι ἐγὼ ὅπου ἐγνώριζα τὸν χαρακτήρα σας, καὶ τὸν τοῦ Λέλο ἐνόμιζα ὅτι διὰ σὰς ὁ γάμος αὐτὸς θὰ ἦτο δύσκολος.

— Ἡ φρόνησις ὅλα τὰ διορθώνει, ἀπεκρίθη ἡ κόμησσαν μὲ ὕφος σοβαρὸν, ἔπειτα διὰ ν' ἀλλάξῃ θέμα ὁμιλίας.

— Γνωρίζετε ὅτι οἱ Ρονάλδοι εἶνε εἰς τὸ Παρίσι ; Ὁ Ἐρρίκος ἐστάλη ἀπὸ τὰς ἠνωμένας Πολιτείας ὡς ἀντιπρόσωπος διὰ τὸ διεθνὲς Συνέδριον τῆς Χημείας.

— Θὰ ἔλθουν εἰς τὴν Ρώμην ;

— Εἰς τὴν Ρώμην ! ὦ βεβαίως ὄχι· ὁ ἀγαπητός μου θεῖος δὲν μοῦ ἐσυγχώρησε ἀκόμη

τόν γάμον μου. Δέν ἀλληλογραφούμεν πλέον. Καί αὐτὰ τὰ γράμματα τῆς Ἑλένης δέν εἶνε πολὺ θερμά. Ἐξηκολούθησα τὴν ἀλληλογραφίαν μαζὴ τῆς διὰ νὰ μὴ σπᾶσω τὸν οἰκογενειακὸν αὐτὸν δεσμόν, ὁ ὁποῖος ἐπίσης μὲ συνδέει μὲ τὸν τύπον μου... Ἐἶνε περίεργον· οὐδέποτε ἠγάπησα τὸσον τὴν Ἀμερικὴν, ὅσον ἀπὸ τότε ποῦ ἀπεμακρύνθην.

— Ὅταν θὰ γράψετε εἰς τὴν κ. Ρονάλδου, παρακαλῶ τὰ σέβη μου.

— Δέν θὰ λείψω. Ἀκριβῶς θὰ τῆς γράψω ἀπόψε διὰ νὰ τὴν παρακαλέσω νὰ μοῦ ἐκλέξῃ μερικὰς ἀνοιχιάτικας τουαλέτες... Ἐπειτα σὰς ὑπόσχονται μίαν τελευταίαν προσπάθειαν, πλησίον τοῦ ἀγαπητοῦ μου συζύγου, διὰ τὴν θέσιν αὐτὴν. Ἐὰν ἀποτύχῃ καὶ τώρα, θὰ ἐπανέλθω ἀφοῦ περάσει ἀρκετὸς καιρὸς. Ξέρετε ὅτι ὁ Λέλο εἶνε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ δέν ἀλλάττει εὐκολά! Ὅταν ἡ Δώρα ἔλεγεν αὐτὰ, ἡ ἐσπερὶς ἐπλησίαζε εἰς τὸ τέλος. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς προσκαλεσμένους τῆς ἐσηκώθησαν καὶ ἦλθον νὰ τὴν ἀποχαιρετήσουν· ἦτο τὸ σημεῖον τῆς ἀποχωρήσεως· ἐπλησίαζε μεσονύκτιον.

ΤΟ ΜΑΡΑΜΜΕΝΟΝ ΚΡΙΝΟΝ

(Συνέχεια)

Ἐκεῖ πλέον ἤρχισεν ἡ ζωὴ τῆς τακτικῆς θεραπείας τῆς Ἄννας. Κάθε ἡμέρα καὶ κάθε ὥρα ποῦ ἐπενοῦσε ἔφερε κατ' ἀρχὰς καὶ τὴν ἐλπίδα, ὅτι τὸ κακὸ θὰ ἐσταματοῦσε, ὅτι ὁ πληγωμένος πνεύμων θὰ ἐπουλῶνετο. Ἡ εὐτυχία καὶ ἡ χαρὰ εἶχε πολὺ συντελέσει εἰς μίαν καλλιτέρευσιν, πρὶν ἀπεπλάνησε καὶ τοὺς δύο καὶ τοὺς ἔκαμε νὰ θεωρήσουν βεβαίαν καὶ ἐξασφαλισμένην πλέον τὴν θεραπείαν. Ποτὲ ἡ Ἄννα δέν ἔκαμε τίσιν σχέδια διὰ τὸ μέλλον καὶ ποτὲ ὁ Στέφανος δέν εἶχεν κισθανθῆ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐνεργητικότητά μεσὰ τοῦ, ἔσον τὴν ἐποχὴν αὐτὴν. Ὁ φόβος μὴ χάσουν τὴν εὐτυχίαν, τοὺς ἔκαμε νὰ τὴν ἀγαποῦν καὶ νὰ τὴν σχεδιάζουσαν ὡς κάτι, ποῦ τοὺς ἐγχεωστοῦσεν ἡ τύχη, χωρὶς νὰ ἔχη κανεὶς τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς τὸ ἀρνηθῆ.

Τόσον δὲ ὁ Στέφανος εἶχε πλέον πεποιθήσιν ὅτι ἡ Ἄννα θὰ ἐθεραπευέτο ἐντελῶς, ὥστε μετέδωκε τὴν βεβαιότητά του καὶ εἰς ἐκείνην. Συχνὰ τοῦ ἔλεγεν ὅτι ἠμποροῦσαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ Δαβός, ἀφοῦ ἦτο πλέον καλά, καὶ συχνὰ ἐκουράζετο εἰς ἐκδρομὰς αἱ ὁποῖαι τόσον τὴν ἀνεκούφιζαν ἀπὸ τὴν νοσταλγίαν τῶν Ἀθηνῶν.

Διότι ἡ Ἄννα ἀγαποῦσε τὰς Ἀθῆνας καὶ ὁ πόθος τῆς ἦτο νὰ ζήσῃ ἐκεῖ. Οὔτε ἡ Ἑλβετία οὔτε τὸ Παρίσι καὶ τὸ Λονδῖνον τὴν εἶχαν κάμει νὰ λησμονήσῃ τὰς ἀγαπημένας τῆς Ἀθῆνας. Τὰ βουνὰ τῆς Ἑλβετίας τῆς ἐφαίνοντο ὡς φρούρια φυλακῶν καὶ ὅταν ἔκαμε τὴν συγκρίσιν των μὲ τὴν μαλακότητα τῶν βουνῶν τῆς Ἀττικῆς τὰ ἴματιά τῆς ἐγέμιζαν δάκρυα.

Ὁ Στέφανος διὰ νὰ μὴ τὴν λυπῆ καὶ τὴν ἀποθαρρύνῃ διὰ τὴν θεραπείαν τῆς ὑπέσχετο ὅτι θὰ ἐπέστρεφαν γρήγορα. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι δέν ἐπιθυμοῦσε διόλου τὸ ταξεῖδι αὐτό. Ἡ ζωὴ του εἰς τὰς Ἀθῆνας μὲ τὴν Ἀμαλίαν εἰς κύκλον συγγενῶν καὶ φίλων, τὰ σχόλια καὶ αἱ κρίσεις καὶ ἐπικρίσεις διὰ τὸ διαζύγιον καὶ τὰς αἰτίας ποῦ τὸ εἶχαν προκαλέσει, αἱ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὸν νέον του γάμον μὲ τὰς συνειθισμένας μικρολογίας τῶν ἰδικῶν του, ὅλα αὐτὰ τὸν ἔκαμαν νὰ μὴν ἔχη καμμίαν διάθεσιν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Ἀθῆνας. Ἐπειτα καὶ τὸ κλίμα τῶν Ἀθηνῶν ἂν καὶ γλυκὺ, ἦτο ὅμως πραγματικῶς ἐπίβουλον διὰ τὴν κατάστασιν τῆς Ἄννας, ἡ ὁποία ἔξαφνα καὶ ἀποτόμως εἶχε μεταβληθῆ.

Ὁ πυρετός, κατόπιν ἐνός μικροῦ νέου κρυσταλλήματος εἶχεν ἐπανέλθει, τὸ βάρος τῆς ἤρχισε πάλιν νὰ ἐλαττοῦται, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀκατάσχετοι αἱμορραγίαι τῆς μύτης τὴν ἐξαντλοῦσαν εἰς βαθμὸν φοβερόν.

Ὁ Στέφανος ἐζοῦσε πλέον εἰς καθημερινὴν ἀγωνίαν. Εἶχε πεισθῆ ὅτι ἡ θεραπεία ἦτο ἀδύνατος, ἐνῶ ἡ Ἄννα, ὅσον ἐπλησίαζε πρὸς τὸ τέλος, ἐφαίνετο νὰ πιστεύῃ ὅτι δέν διέτρεχε κανένα κίνδυνον. Ὅταν ἐσηκώνετο τὸ πρῶτ' καὶ ἐπενοῦσε ἕνα ρὶξ πενιούρα καὶ ἔβλεπε εἰς τὸν καθρέπτη τὰ ἀπὸ τὸν πυρεττὸν κόκκινα μάγουλά τῆς, ἔλεγεν εἰς τὸν Στέφανο. Τὰ μάγουλά μου κάνουν νὰ φαίνεται γλωμὸ τὸ φῶμα μου. Σήμερα εἶμαι καλά καὶ ἔχω ὄρεξι λύκου. Καὶ ἔτρωγε πραγματικῶς μὲ μεγάλην ὄρεξιν. Ἐπειτα καθ' ἡμέραν, ὕστερα ἀπὸ τὸ πρῶτον πρόγευμα ἤρχιζαν τὰ σχέδια. Διὰ μιᾶς τῆς ἦλθεν ἡ ἐπιθυμία νὰ μείνῃ· δύο τρεῖς μῆνες εἰς τὴν Νίτσα. Ἐπλησίαζαν ἡ ἀποκριθῆς. Ἐπρεπε νὰ φύγουν ἀμέσως. Εἶχεν ἐπιθυμήσει νὰ ἰδῆ ὠραία λουλούδια, ποῦ νὰ μυρίζουν, λουλούδια σὰν τῶν Ἀθηνῶν, ζωηρά, δυνατὰ μὲ χρώματα κτυπητά. Τὰ λουλούδια τῆς Ἑλβετίας εἰς τὸ βουνὸ των ἦσαν ψυχρὰ καὶ ξεθαμμένα καὶ ἀψυχα. ὦ! τὰ ἐντελῆαίς ποῦ ἔβλεπε στερεοτύπως εἰς τὰ καπέλλα τῶν περιηγητῶν καὶ τὰ στήθη τῶν κυριῶν, τῆς ἐφαίνοντο σὰν λουλούδια μὲ γυναικίαι· λουλούδια ποῦ κρύωναν, καὶ ἐντύνουνται ζεστά. Γι' αὐτὸ κρούων κ' ἐγὼ

κάθε τόσο, ἔλεγεν εἰς τὸν Στέφανο, καὶ ἠσθάνετο πραγματικῶς τὸ ρίγος τοῦ πυρετοῦ. Τὸ μαρμαμένο κρίνο ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ζωογόνο ἥλιο καὶ ὄχι ἀπὸ παγωμένα ἀντιφεγγίσματα χιονιοῦ, ἔλεγε πάλι. Νὰ φύγωμεν Στέφανο.

Καὶ ὁ Στέφανος δέν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ τῆς εἰπῆ ὄχι, ἀπὸ τὴν στιγμὴν ὅπου ἔχασε κάθε ἐλπίδα σωτηρίας. Καὶ ἔγραψε νὰ τοῦ ἐνοικιάσουν μιὰ βίλλα εἰς τὴν Νίτσα. Δέν τῆς εἶπε τίποτε, παρὰ μόνον ὅταν ὁ γραμματεὺς του τοῦ ἀνέγνωσε τὴν ἀπάντησιν ὅτι ἡ βίλλα ἦτο ἐτοιμῆ. Ἡ Ἄννα ὅταν ἤκουσε ὅτι θὰ ἔφευγαν ἐκτύπησε τὰ χέρια τῆς ἀπὸ χαρὰν. Αὐτὴ ἡ τόσον δειλή, τόσον πάντοτε μελαγχολικὴ εἶχεν ἀποκτήσει ἔξαφνα μίαν μοναδικὴν ζωηρότητα. Ὁ Στέφανος ἦτο ἐκπληκτος διὰ τὴν μεταμόρφωσιν αὐτὴν. Εἶναι ἡ νεότης καὶ ἡ ζωὴ ποῦ διεκδικοῦν ἀπὸ τὸν θάνατον τὰ δικαιώματά των, ἐσυλλογίζετο. Ἡ Ἄννα δέν εἶχε γελᾶσει οὔτε παιδί, οὔτε νέα πρὸ τοῦ γάμου τῆς. Τώρα, ὡς νὰ ἐννοοῦσε ὅτι ὁ καιρὸς τῆς εὐτυχίας τῆς ἦτο μετρημένος, δέν ἄφινε νὰ χάσῃ τὴν περίστασιν. Εἰς τὴν Νίτσα ἡ ζωηρότης τῆς ἠῤῥήθη. Ἡ βίλλα των ἔπλεεν εἰς λευκὰ τριαντάφυλλα καὶ κοίνους καὶ μενεζέδες. Ἡ τραπεζαρία των, οἱ διάδρομοι παντοῦ ἄνθη, παντοῦ ὠραῖες μυρωδιὰς ἀνοίξεως. Ὁ χειμὼν τὸ ἔτος αὐτὸ ἦτο ἐξαιρετικῶς γλυκὺς, καὶ ὁ Φεβρουάριος εἶχεν ἡμέρας ζεστὰς σὰν τοῦ Μαΐου καὶ νύκτες ἀφάνταστες εἰς φῶς καὶ ἡσυχίαν. Ἦταν ὅλη θαυμασμὸς καὶ χαρὰ καὶ ζωηρότης. Αἱ ἡμέραι τοῦ ἀνθοπολέμου τὴν ἐτρέλλαν. Εἶχε καὶ αὐτὴ στολίσῃ ἕνα ἀμάξι μὲ ἄσπρα κρίνα καὶ μὲ ἕνα ὀλόλευκο φῶμα εἰς τὸ πλάι τοῦ Στέφου λεπτὴ καὶ γλωμῆ, σὰν κέρινη ὄπου ἦτο, ἔκαμαν τὴν παρέλασιν των ὀπίσω ἀπὸ ἕνα ὀλοκόκκινον ἀμάξι, ποῦ παρίστανε μίαν πελωρία παπαρούνα.

Τὸ ἀμάξι των ἐπαρατηρήθη ὄχι μόνο γιὰ τὰ κρίνα ποῦ τὸ ἐστολίζαν, ἀλλὰ γιὰ τὸ ὀλοζώντανον κρίνο ποῦ εἶχε μέσα, ἔγραψε τὴν ἄλλην ἡμέραν ἡ ἀποκρηάτικη revue τῆς Νίτσας.

Ἡ Ἄννα ἐδιάβαζεν εἰς τὸν Στέφανο μεγαλοφῶνως τὴν περιγραφὴν τῆς ἐορτῆς. Βλέπετε; τοῦ εἶπεν, ὅτι δέν μὲ εἶπαν μαρμαμένο κρίνο καὶ ὅτι εἶμαι καλά πλέον καὶ εὐτυχισμένη. Ὁ Στέφανος τὴν ἤκουε καὶ ἐπροσποιεῖτο ὅτι ἐχαίρετο καὶ αὐτός. Καὶ ὅταν καμμιά φορὰ τὸν εὗρισκε λυπημένον, ἐκεῖνος τῆς ἀπαντοῦσε. Λυποῦμαι, Ἄννα, γιὰτὶ δέν μπορῶ καὶ ἐγὼ νὰ ἀπολάσω ὅλες αὐτὰς τῆς ὠραιότητες ποῦ μοῦ ζωγραφίζεις. Τότε ἡ Ἄννα ἐδάκρυζε καὶ εἶχε τύψεις συνειδήσεως, διότι τόσον ὀλίγον τώρα ἐσυλλογίζετο τί ἔχανε καὶ πῶς θὰ ὑπέ-

φερον ὁ ἀγαπημένος τῆς. Ἐχεις δικη τοῦ ἔλεγε. Ἐγὼ γίνεαι μίαν ἀνυπόφορος ἐγώστρια. Καὶ ἐμελαγχολοῦσεν ἔπειτα δι' ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἐνα πρῶτ' ἐδιάβαζε κατὰ τὴν συνήθειάν τῆς τὴν ἀποκρηάτικην κίνησιν τῆς Νίτσας καὶ τῶν πέριξ. Εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα περιεγράφετο καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Μονακό, τοῦ ἐπίσης μεγάλου χειμερινοῦ κέντρου, εἰς τὸ ὁποῖον συγκεντρώνονται οἱ πλούσιοι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ οἱ τυχοδιώκται διὰ νὰ δοκιμάσουν τὴν τύχην των.

Διὰ μιᾶς καὶ ἀποτόμως διεκοῦσε τὴν ἀνάγνωσιν τῆς, μόλις εἶχεν ἀρχίσει μὲ τὰς λέξεις:

Μία Ἑλληνίς...

Λοιπὸν τί ἔκαμεν ἡ Ἑλληνίς αὐτὴ καὶ γιὰτὶ ἐσταμάτησε ἔτσι ἀπότομα; ἠρώτησεν ὁ Στέφανος.

Γιὰτὶ αἰσθάνθηκα ἕνα πόνον ἔξαφνα, ἀπήνητησεν ἡ Ἄννα, ἡ ὁποία εἶχε γίνεαι κατακλιτρὴν καὶ ἔτρεμε σύσσωμος. Ὁ Στέφανος ἐφάνη ὅτι δέν ἐπίστευσε, ἐν τούτοις μὲ ἀγωνίαν καὶ αὐτός τὴν ἠρώτησε: Ποῦ πονεῖς;

Ἡ Ἄννα ἐσιωποῦσε. Διὰ μιᾶς ἐξέσπασεν εἰς λυγμούς. Εἶνε φοβερόν, φοβερόν! εἶπε πάλιν.

Εἶπέ μου ὅτι δέν πονεῖς, Ἄννα, εἶπεν ὁ Στέφανος καὶ ἐσταμάτησε διότι δέν ἠθέλησε νὰ μάθω ὅ,τι γράφουν διὰ τὴν Ἑλληνίδα. Εἶπέ μου. Ξέρετε ὅτι οἱ τυφλοὶ ἔχουν τὴν ὄρασιν τῆς ψυχῆς καὶ καμμιά φορὰ βλέπουν καλλίτερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Ἡ Ἄννα ἐσιωποῦσεν. Ἐκεῖνος ἐξηκολούθησεν. Ἡ Ἑλληνίς αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ Ἀμαλία, ἡ ὁποία θὰ ἔπαιξεν ὅ,τι εἶχε καὶ ἔπειτα...

Ἡ Ἄννα ἐξακολούθησε νὰ σιωπᾷ, ἐνῶ τὰ χέρια τῆς ποῦ ἔτρεμαν ἄφρησαν τὴν ἐφημερίδα νὰ πέσῃ κάτω. Ὁ Στέφανος ἔσκυψε καὶ τὴν ἐπῆρε. Τὴν ἐδίπλωσε καὶ τὴν ἔβαλε εἰς τὴν τζέπη του. Δέν ἔκαμε τοῦλάχιστον καμμίαν ἀτιμίαν εἰς τὰ χαρτιά; Δέν τὴν ἐπίασαν νὰ κλέπτῃ;...

Ὅχι, ὄχι, ἐφώναζεν ἡ Ἄννα.

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΩΝ ΙΝΔΩΝ

Ἡ τελετὴ τοῦ ὀλοκαυτώματος τῆς χήρας μετὰ τοῦ νεκοῦ τοῦ συζύγου τῆς περιβάλλεται μὲ πομπώδη μεγαλοπρέπειαν. Αὐτὸ κολακεύει τὴν ματαιότητα τοῦ θύματος κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του καὶ τὸ ἐνθαρρύνει εἰς τὴν φρικτὴν αὐτοθυσίαν.

Φαίνεται ὅτι ἡ ὀλεθρία ἀρχὴ ἔγεινε διὰ λόγους καθαρῶς πολιτικούς, διότι πρῶται γυναῖ-

κες αὐτοὶ ὅποια ὑπεχρέωθησαν καταλλήλως προετοιμασθεῖσαι ἀπὸ τοὺς Βραχμάνους, νὰ προσφέρουν τὴν ζωὴν των εἰς τὸν νεκρὸν σύζυγον ἦσαν δύο γυναικες ἐνὸς βασιλέως.

Οἱ Ἐατρίαι, ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν ὁποίων ἐξελέγοντο οἱ βασιλεῖς, εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ νυμφεύονται πολλὰς γυναίκας. Φαίνεται ὅτι τὸ ζήτημα τῆς διαδοχῆς ἐδημιουργοῦσε σκάνδαλα καὶ συνομωσίας μεταξὺ τῶν συζύγων καὶ μητέρων τῶν διαφόρων υἱῶν τοῦ ἀποθνήσκοντος βασιλέως. Οἱ Βραχμᾶνες εὐρήκαν πρόχειρον τὴν λύσιν διὰ τοῦ ἐκουσίου θανάτου τῶν γυναικῶν αὐτῶν, μιᾶς, δύο ἢ καὶ περισσοτέρων.

Ἐννοεῖται ὅτι τὸ ἔδαφος προητοιμάζετο εὐθὺς ἀφοῦ καθιερώθη ὁ γυναικωνίτης τοῦ βασιλέως καὶ ἐξελέγετο μεταξὺ τῶν ἀρσενικῶν διαδόχων, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο καταλληλότερος διὰ τὸν θρόνον. Καὶ κατάλληλος φυσικὰ θεωρεῖτο ὁ πιστότερος εἰς τὸν νόμον τοῦ Μανού, ὁ συντηρητικώτερος, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ ὑπετάσσετο τυφλῶς εἰς τὰς διαταγὰς τῶν Βραχμάνων. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς αἱ μητέρες τῶν ἄλλων υἱῶν τοῦ βασιλέως κατήχοντο εἰς τὴν πρὸς τὸν σύζυγον λατρείαν καὶ μέχρι θυσίας τῆς ζωῆς των. Μόνον διὰ τοῦ μέσου αὐτοῦ θὰ εἶχαν ἐξασφαλίσει καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν τοὺς τίτλους τῶν βασιλισσῶν, τὴν ἀγάπην τοῦ βασιλέως καὶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς κλιωνότητος. Αὐταὶ θὰ ἐγίνοντο ἄγιοι, καὶ εἰς τοὺς τάφους των θὰ συνέρρεαν οἱ προσκυνηταὶ νὰ ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειάν των.

Τόσον δὲ τὸ ἔθιμον τοῦτο ἔχει ριζωθῆ εἰς τὰς εἴξεις τῶν Ἰνδῶν καὶ ἡ πεποιθῆσις τοῦ διὰ τοῦ πυρὸς ἐξαγνισμού καὶ ἀποθεώσεως τῆς γυναικὸς ἐπιβεβαιωθῆ, ὥστε καὶ τὴν ἀκόμη μετὰ τὴν κατάκτησιν τῶν Ἀγγλων, ὑπάρχει εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν Βεναρὲς μαυσωλεῖον δύο βασιλισσῶν, αἱ ὅποια ἐκάθησαν ἐκεῖ πρὸ ἐνὸς περίπου αἰῶνος. Εἰς τὸ Μαυσωλεῖον αὐτὸ ὡς τόπον ἀγιασμένον καταφεύγουν πλήθη Ἰνδῶν καὶ θαύματα ἀναφέρονται πολλὰ ἀπὸ τὰς ἡγιασμένας αὐτὰς βασιλίσσας.

Φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι αἱ δυστυχεῖς αὐταὶ εἶχαν ἀντιταχθῆ εἰς τὴν θυσίαν τῆς ζωῆς των. Εἶχαν δὲ ὑποδειχθῆ αἱ δύο αὐταὶ ἐκ τῶν τεσσάρων συζύγων τοῦ ἀποθνήσκοντος τότε βασιλέως τοῦ Tanjaour διότι ἐνεωτέρειζαν εἰς τὰς ιδέας. Ὁ ἱεραπόστολος abbé Dubois* περιγράφει τὴν τελετὴν τῆς θυσίας τῶν δύο αὐτῶν δυστυχῶν, τὴν ὁποίαν μεταφέρω ἐδῶ.

«Εἰς ἀπόστασιν, λέγει, τριῶν ἢ τεσσάρων

λευγῶν ἀπὸ τὸ ἀνάκτορον τοῦ ἀποθνήσκοντος βασιλέως τοῦ Tanjaour ἔσκαψαν ἕνα τετραγώνον ἄβαθον λάκκον, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἐσχημάτισαν μίαν πυραμίδα ἀπὸ ἀρωματισμένα ξύλα τῶν Ἰνδῶν, ἀλειμμένα με ρευστὸν βούτυρο. Ὁ νεκρὸς βασιλεὺς ἐφέρετο πολυτελῶς μέσα εἰς ἐν ἀνοικτὸν φέρετρον ἐπὶ πλουσίων φορείου. Ὅπισθον ἠκολούθουν τὰ φορεῖα τῶν δύο βασιλισσῶν, στολισμένα με πολύτιμα κοσμήματα. Ἐπεριστοιχίζοντο ἀπὸ τὰς φίλας καὶ εὐνοουμένας τῶν, ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ συγγενεῖς των καὶ ἠκολούθουν ἀπὸ ἀναρίθμητα πλήθη λαοῦ ἀπὸ ὅλας τὰς τάξεις. Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸν τάφον αἱ δύο βασιλίσσαι στολισμένα με τὰ πολύτιμά των κοσμήματα ἐπλυναν τὰς χεῖρας των, ἐνῶ ὁ νεκρὸς τοῦ βασιλέως ἐτοποθετεῖτο ἐπὶ τῆς πυραμίδος τῶν ξύλων. Αἱ δύο βασιλίσσαι τότε περιῆλθον τρεῖς φορὰς τὴν πυραμίδα, συνοδευόμεναι ἀπὸ τοὺς βραχμάνους καὶ τοὺς συγγενεῖς των. Ἐπειτα τὰς ἐβοήθησαν νὰ ἀνέλθουν εἰς τὴν πυραμίδα, ἡ μία δεξιὰ καὶ ἡ ἄλλη ἀριστερά, καὶ ἐπάνω εἰς τὸ πτώμα τοῦ νεκροῦ κάτωχοι ἔδωκαν τὰ χεῖρα ἢ μία πρὸς τὴν ἄλλην. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Βραχμᾶνες ἀνεγίνωσκον εὐχὰς καὶ τὰς ἔρραιναν με ἀγίασμα. Ἐπειτα ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ὁ πλησιέστερος συγγενὴς τοῦ βασιλέως καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὁ ἀρχιερεὺς ἔθεσαν τὸ πῦρ εἰς τὸν σωρὸν τῶν ξύλων· ὅλοι οἱ ἄλλοι Βραχμᾶνες ἀμέσως τοὺς ἐμιμήθησαν καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τῶν ξύλων, φλόγες φοβεραὶ περιεκύκλωσαν τὸ σύμπλεγμα τῶν δυστυχῶν θυμάτων μαζὴ με τὸν νεκρὸν καὶ ἐντὸς στιγμῶν τινῶν ἡ τεχνιτὴ πυραμὶς κατέρρευσε, σκεπάζουσα τὰς δύο δυστυχεῖς, αἱ ὅποια ἔρριπταν σπαρακτικὰς φωνὰς, ἐνῶ ὅλοι οἱ παριστάμενοι ἐχειροκροτοῦσαν καὶ ἐπευφημοῦσαν καὶ οἱ γονεῖς κατὰ τὸν νόμον τὰς ἐκάλουν τρεῖς με τὰ ὀνόματά των.

Μετὰ δύο ἡμέρας, ὅταν ἡ φωτιὰ ἀπηνθρακώθη ἐντελῶς καὶ ἔσβυσε, ἐχώρισαν τὰ κόκαλα ἀπὸ τὴν στάκτην, τὰ ἔβαλαν εἰς δύο ὑδρίας πολυτελεῖς ἀπὸ χαλκόν, σφραγισμένας με τὰ βασιλικά οἰκόσημα. Οἱ Βραχμᾶνες μετέφεραν τὰς ὑδρίας εἰς τὴν πόλιν Βεναρὲς καὶ τὰ ἔρριψαν εἰς τὰ ἱερὰ νερά τοῦ Γάγγου, ἀφοῦ μέρος ἀπὸ τὰ κόκαλα ἐκοπάνισαν, τὰ ἔκαμαν σκόνην καὶ τὰ ἔφαγαν με βραστὸ ρύζι. Εἰς τὸ σημεῖον τῆς θυσίας ὑψώθη τὸ μαυσωλεῖον, ὅπου προσέρχονται πλήθη προσκυνητῶν, πιστεύοντες εἰς τὴν θαυματουργὴν δύναμιν τῶν δύο θυμάτων». Φαίνεται ὅτι οἱ Βραχμᾶνες φοβούμενοι μήπως οἱ Ἰνδοὶ ἐννοήσουν τὴν θρησκευτικὴν πλάνην των ζητήσουν νὰ ἀπαλλαγθοῦν ἀπὸ τὸ παλαιὸν αὐτὸ σκληρὸν καθεστὸς, θεωροῦν ἀναγκαίαν τὴν

* Dubois : Moeurs et institutions de l'Inde.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Προσεχῶς τελοῦνται τὰ ἐγκαίνια τῆς Ἰταλικῆς Σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν, ἧς διευθυντὴς εἶναι ὁ κ. Παρριέ, ὁ ἐνεργήσας τὰς ἐν Κρήτῃ ἀνασκαφὰς τῆς Φαιστοῦ. Ἡ Γερμανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἐνεργήσῃ ἀνασκαφὰς εἰς Κακόβατον τῆς Ὀλυμπίας. Εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν Ἀρχαιολογικὴν Σχολὴν ὁμιλήσεν ὁ καθηγητὴς κ. Ρόμπισσον περὶ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς, τὸ ὁποῖον εὐρέθη εἰς τὰς ἐνεργουμένας εἰς Κόρινθον ἀνασκαφὰς, καὶ τὸ ὁποῖον φαίνεται ἀντίγραφον τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ κ. Ἐλδερκιν ὁμιλήσεν περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῆς Πινακοθήκης τῶν Προπυλαίων, τῆς ὁποίας αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα ἦσαν τοποθετημένα ὄχι με συμμετρίαν, δι' ἧς κατορθοῦτο ὁ ἀνερχόμενος τὰ προπύλαια νὰ βλέπῃ μεταξὺ τῶν κίωνων κανονικὰς θύρας καὶ παράθυρα. Ὁ κ. Χίλλ ὁμιλήσεν περὶ τοῦ ἀρχαιότερου Παρθενῶνος.

Εἰς ἀνασκαφὰς τοῦ Βώλου εὐρέθησαν παλαιοὶ τάφοι, ὡς καὶ ἐκκλησία τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων, ἡ ὁποία λέγεται, ὅτι εἶναι ἡ γνωστὴ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.

ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΑΙ

τῆς Ἑταιρείας τῶν Δραματικῶν Συγγραφέων.

Ἡ ἑταιρεία τῶν Δραματικῶν Συγγραφέων εἶχε νέας ἀρχαιρεσίας διὰ τὸ ἔτος 1910. Ἐξελέγησαν Πρόεδρος ὁ κ. Μπάμπης Ἄννης, ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Λάσκαρης Γεν. γραμματεὺς ὁ κ. Γ. Τσοκόπουλος, εἰδικὸς ὁ κ. Σ. Νικολόπουλος, ταμίης ὁ κ. Χόρν, ἔφορος βιβλιοθήκης ὁ κ. Μελάς σύμβουλοι ἡ κ. Κ. Παρρὲν καὶ οἱ κ. κ. Νιβάνας, Ξενοπούλου, Δημητράκοπουλος, Μωραϊτίνης καὶ Κυριακός.

ΣΥΝΑΥΛΙΑΙ ΚΑΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Ἡ σαρακοστή εἶναι ἡ περίοδος τῶν συναυλιῶν καὶ διαλέξεων. Αἱ πρώται τῆς περιόδου αὐτῆς εἶχαν ὡς κορυφωμα τὴν συναυλίαν τῆς κ. Νίνας Φωκᾶ, καθηγήτριας τοῦ Ὁδείου. Ἐτραγουδῆσε θεῖα ὅπως πάντοτε, ἀπὸ μέρη ἐκλεκτὰ τοῦ Rameau, Paladille, Beethoven, Grieg, Schumann, Schubert καὶ Mayerber. Τὸ Ὁδεῖον ἀσφυκτικῶς γεμάτον, ἄνθη, ἐπευφημίαι καὶ χειροκροτήματα ἀτελείωτα. Σωστὴ ἀποθεώσις. Εἰς τὴν συναυλίαν ἔλαβον μέρος οἱ καθηγηταὶ τοῦ Ὁδείου κ. Longobardi πιάνο, καὶ Bistinduy βιολί. Ἄλλαι συναυλίαι ἐδόθησαν αἱ συνήθεις τῶν μαθητῶν τοῦ Ὁδείου, ἡ τῆς Ἀθηναϊκῆς Μανδολινατάς καὶ δύο τρεῖς εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν Συντακτῶν τῶν Ἐφημερίδων.

Διαλέξεις κάπως νεωτερίζουσαι ὡς θέματα ἦσαν αἱ τῆς Βυζαντινῆς Ἑταιρείας. Ἡ μὲν πρώτη τοῦ κ. Γ. Τσοκοπούλου περὶ Ἄννης τῆς Κομνηνῆς, μιᾶς σοφῆς ποιητικῆς τοῦ Βυζαντίου, ἡ ὁποία μεταξὺ ἄλλων εἶχε γράψῃ καὶ τὴν Ἀλεξιάδα, τὴν ἱστορίαν δηλαδὴ τῆς βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Ἡ β' διὰ λέξιν ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Δαμβέρρη με θέμα τὸν Λουίμπραν, ἕνα ἀπὸ τοὺς χυδαιότερους συκοφάντας καὶ ὑβριστάς τοῦ Βυζαντίου. Ὁ κ. Δαμβέρρης διὰ τῆς ὥραιας

ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀγιοποίησιν τῶν ἐπιφανέστερων ἀπὸ τὰς καιομένας γυναίκας καὶ τὴν ἐπέτελεσιν θαυμάτων παρὰ τῶν νεκρῶν των.

(Ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῆς Γυναίκης τῆς κ. Κ. Παρρὲν)

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Ἡ ἐπανάστασις ἐτελείωσε με τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐκτάκτου συνόδου τῆς Βουλῆς. Μία ἐπανάστασις εἰρηνικὴ μᾶλλον, ἐὰν ἔλειπε τὸ ἐπεισόδιον τῆς Σαλαμίνος. Τὸ Διάγγελμα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως ἀνεγνώσθη ἀπὸ τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα, εἰς ἐπίσημον τελετὴν τῆς Βουλῆς, εἰς ἣν παρόντησαν πλὴν τῶν Βουλευτῶν καὶ Ὑπουργῶν, ἡ Αὐλὴ καὶ οἱ ξένοι Ἀντιπρόσωποι.

Ἀπὸ ὅλα τὰ ψηφισθέντα νομοσχέδια τὰ τῆς ἐκκαθάρσεως ἀπαντοῦν ἀρκετὰς δυσκολίας εἰς τὴν ἐφαρμογὴν καὶ προκαλοῦν διαμαρτυρίας καὶ ἀντεκλήσεις περισσοτέρας. Ἰδίως αἱ τοῦ Πανεπιστημίου ἔχουν ἐξεγείρει ὅλον τὸν κόσμον τῶν καθηγητῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ γερνότεροι ἀκόμη δὲν ἐννοοῦν νὰ ἀποχωρήσουν, παραιτούμενοι. Ἐν τούτοις τὰ συμφέροντά των ἐπροστατεύθησαν, διότι ἡ σύνταξις των ἀφομοιοῦται με τὴν μισθοδοσίαν των.

Ἐπαναστατικὰς ἐπίσης διαθέσεις ἔδειξεν ἡ Θεσσαλία με τὴν μὴ ψήφισιν τῶν Θεσσαλικῶν νομοσχεδίων διὰ τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα. Φαίνεται ὅτι οἱ χωρικοὶ παρσύρθησαν ἀπὸ τοὺς ἐνδιαφερομένους, οἱ ὅποιοι καὶ τοὺς ἐνεθάρρουν νὰ ἀντισταθοῦν κατὰ τῶν ἀρχῶν, αἱ ὅποια ἐζήτησαν νὰ ἐπαναφέρουν τὴν τάξιν. Ἀποτέλεσμα : σύρραξις με θύματα αὐτοὺς τοὺς Θεσσαλοῦς.

Ἡ Βουλὴ ἐν τούτοις τυπικῶς δὲν ἔληξε κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Διαγγέλματος, ἀλλὰ λήγει τὴν 26ην Μαρτίου. Ὁ ψηφισθεὶς προϋπολογισμὸς κατὰ τὴν δὴλωσιν τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, ὄχι μόνον δὲν παρουσιάζει περισσεύματα ἑκατομμυρίων, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν ἴσως καὶ ἔλλειμμα. Ὅπως δὴποτε οἱ ἀριθμοὶ ἐσόδων καὶ ἐξόδων εἶναι : 142,166,215 ἔσοδα καὶ 142,031,079 ἐξόδα.

Ἡ Ἐκθεσις τῆς Προόδου

Πλουσία εἰς ἐργόχειρα καλλιτεχνικά, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ νταντέλα ὀργιὰ εἰς ἀβρότητα καὶ πλῆθος εἰδῶν καὶ σχεδίων. Ἡ ποικιλία ἐν γένει τῶν ἐκθεμάτων μεγαλητέρα ἀπὸ ἄλλοτε καὶ ἡ ἐκλεκτικότης μεγάλη.

Κάθε εἶδος ἐργασίᾳ κομψοτεχνικῆ καὶ καλλιτεχνικῆ εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τὴν παρὰ τὸ ζαχαροπλαστεῖον Γιαννάκη ἐκθεσιν εἰς τιμὰς πολὺ εὐθηνάς. Ἡ ἐκθεσις παρατείνεται ἴσως μέχρι τῆς ἄλλης τῆς γενικοτέρας, ἡ ὁποία διοργανοῦται διὰ τὰς 4 Ἀπριλίου καὶ εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἀντιπροσωπευθοῦν ὅλαί αἱ ἐπαρχίαι.

Ἡ Α. Μ. ἡ βασιλίσσα καθὼς καὶ ἡ προηγήθησα Ἀλικὴ ἐπεσκέφθησαν ἐκ τῶν πρώτων τὴν Ἐκθεσιν τῆς Προόδου, ἐπρομηθεύθησαν ὥραϊα πράγματα καὶ συνεγάρησαν τὴν Πρόεδρον κ. Ἄνναν Παπαδοπούλου, διὰ τὴν ὥραϊαν δρᾶσιν τοῦ σωματείου, τὸ ὁποῖον παρέχει εἰς τῶσας γυναίκας ἀπόρογν καλῶν τάξεων τὰ μέσα νὰ κερδίζουν κατ' ἀξιοπρεπῶς καὶ χωρὶς ἐξευτελισμοῦ.

αυτῆς μελέτης του ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ἐπικρατήσασα κατὰ τῶν Βυζαντινῶν πρόληψις ἐστηρίζετο εἰς διαδόσεις κακοθούλους ἀνθρώπων τῆς περιωπῆς τοῦ Δουίμπράν, ὁ ὁποῖος, ὅταν ἐλάμβανε δῶρα ἐξύμνει τὴν Βυζαντινὴν Αὐλὴν καὶ ὅταν ἐδίωκετο διὰ προδοσίας, τὴν ἐσυκοφάντει καὶ ὕβριζεν. Καὶ οἱ δύο ἠμιληταὶ τῆς Βυζαντινῆς Ἐταιρείας εἶχαν ἀκρατῆριον ἐκλεκτὸν καὶ πολυπληθὲς καὶ ἐχειροκροτήθησαν διὰ τὰς ὀρχαίας ἠμιλίας των. Ὁ κ. Τσοκόπουλος εἶχεν ἀσφυκτικῶς γεμάτην αἴθουσαν, ἰδίως ἀπὸ κυρίας.

Ἐτελείωσεν καὶ ὁ κ. Σπ. Λάμπρος τὰς εἰς τὸν Παρουσῶν ἠμιλίας τοῦ περὶ Ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως καθῶς καὶ ὁ κ. Αλ. Φιλαδέλφους περὶ ὀρχαίας Τέχνης. Ὁ τελευταῖος ὠμίλησεν ἐπίσης περὶ Chante clair τοῦ Rostan τοῦ ὁποίου ἔχουμε πλήρη ἀνάλυσιν. Τὰς Ὀρνίθας τοῦ Ἀριστοφάνους μετέφρασεν εἰς δεκαπεντασυλλάβους στίχους ὁ κ. Παλ. Δημητρακόπουλος. Θὰ παιχθῶν τῶρα ἀμέσως εἰς Σύρον καὶ τὸ θέρος εἰς Ἀθήνας.

ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ ΚΑΙ ΚΟΥΖΙΝΑ

Καλαμαράκια. Μαγειρευμένα μὲ τὸ μελάκι των εἶναι πολὺ βρεσιὰ. Οἱ Ἰταλοὶ τὰ πλύνουσι, ἀφοῦ ἀφαιρέσουσι τὸ μελάκι, τὰ κόπτουσι λεπτὰ εἰς θελιές, τὰ βουτοῦν εἰς χηλὸν καὶ τὰ τηγανίζουν ἐντελῶς ἄσπρα. Τὰ σερβίρουσι μὲ κερφεδάκια ἀπὸ πατάτες καὶ μὲ ἀγγινάρες βρασιμένες καὶ τηγανισμένες εἰς χυλόν, καὶ τὰ γαρνίρουσι μὲ μαϊντανὸν εἰς κλωνιά καὶ καρδιές μαρουλιῶν. Εἶναι ἓνα ὄρατο σαρακοσιανῶν πιάτο.

Μήδια παραγεμιστά. Τὰ πέρνετε μεγάλα πολιτικά καὶ τὰ καθαρίζετε. Τὰ βάζετε εἰς τὸ τέντζερι χωρὶς νερὸ καὶ τὰ ἀφίνετε εἰς τὴν φωτιά, ὡς ποῦ νὰ ἀνοιξοῦν. Ἐτοιμάζετε χωριστὰ σύβρασις ἀπὸ μισὴ ὀκά κρομμύδια λάδι καὶ νερό. Ὅταν λυώσουσι τὰ κρομμύδια ἐντελῶς, προσθέτετε ἀνιθο, μαϊντανὸν, ρύζι,

σταφίδες καὶ κουκουναρία καὶ τὰ ἀφίνετε νὰ βράσουσι ὀλίγο. Ἐπειτα παραγεμίζετε τὰ μήδια σας, ὅχι πολὺ, γιὰτι τὸ ρύζι φουσκώνει καὶ τὰ ἀφίνετε νὰ βράσουσι μὲ ὀλίγο λάδι καὶ νερό, ἀφοῦ τὰ σκεπάσετε μὲ πιάτο, καὶ πετρώσετε τὸ πιάτο μὲ καθορὴ πέτρα. Πολλές τὰ δένουσι μὲ κλωστή καὶ ἅμα βράσουσι τὰ λύουσι. Τρώγονται κρύα. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον γίνονται οἱ γιζλαντζὶ ντολμάδες, οἱ σουπιές, οἱ ὁποῖες ὁμως ψήνονται μὲ κρατὶ ἄσπρο.

ΔΡ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ Ι. ΒΑΘΗ

Ἡ μόνη ἐν Ἑλλάδι Διπλωματοῦχος Ὁδοντοκτὸρος τοῦ ἐν Pennsylvania Πανεπιστημίου τῆς Φιλαδέλφειας, ἐπὶ διετίαν βοηθὸς τοῦ διαστήμου καθηγητοῦ τῆς χειρουργικῆς Dr W. Roe δέχεται τοὺς πάσχοντας ἐν τῇ Κλινικῇ τῆς Πανεπιστημίου 81 ἀπὸ τῆς 10—12 π. μ. καὶ ἀπὸ τῆς 3—6 μ. μ. Θεραπεύει κατὰ τὰ τελευταῖα ἀμερικανικὰ συστήματα. Τεχνητοὶ ὀδόντες ἀπαράμιλλοι. Θεραπεύεται τελείως πᾶσα ἀσυμμετρία τοῦ στόματος, ἀνεξαρτήτως ἡλικίας.

ΥΦΑΝΤΗΡΙΟΝ ΔΡΑΜΗΤΙΝΟΥ

Ὁδὸς Φιλελλήνων (Ἀπέναντι Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας)

Ἐκποιεῖ εἰς τιμὰς ἀπιστεύτως εὐθηνὰς σατακρούτες διὰ φορέματα τῆς ἀνοιξέως, φουλαράκια ἄσπρα καὶ χρωματιστὰ ἀπὸ δύο δραχ. καὶ ἄνω τὸν πῆγυν. Ταφτάδες διὰ μισοφορία, σάρπες, μαντυλάκια. Καὶ δύο μύστρες πολυτελέστατες εἰς τὸ ἥμισυ τῆς τιμῆς των.

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐδρα ἐν Ἀθήναις, Ὑποκαταστήματα ἐν Πειραιεῖ, Ἄργει καὶ Πύργῳ.

Πρακτορεῖα ἐν Πάτραις καὶ Ναυπλίῳ.

ΤΜΗΜΑ ΤΡΑΠΕΖΙΤΙΚΟΝ

Συναλλάγμα.—Πιστωτικαὶ ἐπιστολαί.—Εἰσπράξεις.—Δάνεια ἐπὶ ἐνεχέρῳ χρεωγράφων.— Ἀγραπωλησιαὶ χρεωγράφων.—Προεξοφλήσεις.—Φύλαξις χρεωγράφων καὶ τιμαλφῶν.

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ ΜΕΧΡΙ 5,000 ΔΡ.

4 0/0 εἰς ἀ'. ζήτησιν. — 5 0/0 ἐν ἔτος.

Τόκοι καταθέσεων :

Διὰ καταθέσεις ἀποδοτέας εἰς πρώτην ζήτησιν	3 1/2 0/0	ἐτησίως
» » » μετὰ τρεῖς μῆνας	4 0/0	»
» » » μετὰ ἕξ μῆνας	4 1/4 0/0	»
» » » μετὰ ἓν ἔτος	4 1/2 0/0	»
» » » μετὰ δύο ἔτη	5 0/0	»
» » » μετὰ τρία ἔτη καὶ ἄνω	5 1/2 0/0	»
» » εἰς χρυσὸν	1/2 0/0	ὀλιγώτερον.

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

1) Εἰσαγωγή καὶ ἐξαγωγή ἐμπορευμάτων ἐπὶ προμηθείῃ.—2) Γενικὸν Πρακτορεῖον Γαλλικῆς Ἀσφαλιστικῆς Ἐταιρείας ΦΟΙΝΙΞ Πυρὸς καὶ Ζωῆς.

ΤΜΗΜΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΝ

1) Εἰσπράξεις ἐνοικίων.—2) Διχειρίσεις περιουσιῶν.—3) Ἐκτέλεσις διαθηκῶν.—4) Γνωμοδοτήσεις καὶ συντάξεις συμβολαίων.